

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ І ОБЛІКУ

КАФЕДРА МИТНОЇ СПРАВИ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Спеціальність	Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма	Митна справа
Група	6.02.072.090.18.1

ДИПЛОМНА РОБОТА

**на тему: «Удосконалення митної політики України щодо
ввезення та вивезення товарів»**

Виконала: студентка Яна БОБРОВСЬКА

Керівник: к.е.н., доцент Олексій НАЙДЕНКО

Рецензент: ФОП Денис Миколайович
ОСТРОВСЬКИЙ

Харків – 2022 рік

АНОТАЦІЯ

Бобровська Я.І. Удосконалення митної політики України щодо ввезення та вивезення товарів. – Рукопис.

Бакалаврська дипломна робота зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця. – Харків, 2022. – 72 с.

Бакалаврська дипломна робота присвячена вивченню теоретичних засад та практичних положень формування митної політики держави щодо питання ввезення та вивезення товарів за межі митної території. Розкрито сутність митної політики, охарактеризовано її складові, проаналізовано реалізацію митної політики на прикладі застосування митних режимів, тарифних та нетарифних методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності, ефективності оподаткування імпортно-експортних операцій. Визначено сучасний стан правового забезпечення реалізації державної митної політики в Україні. Окреслено систему суб'єктів реалізації державної митної політики в Україні. Було розглянуто як національні показники так і зарубіжний досвід реалізації митної політики у сфері здійснення експортно-імпорتنних операцій, запропоновано та наведено можливі варіанти покращення реалізації політики щодо процедур із товарами, що переміщуються через кордон.

Результати розробок можуть бути застосовані у практичній діяльності митних органів, суб'єктів господарювання у сфері зовнішньоекономічної діяльності, контролюючих органів України.

Ключові слова: митна політика, митні платежі, зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, митні режими, регулювання, інформаційні технології

ABSTRACT

Bobrovska Y.I. Improving Ukraine's customs policy on imports and exports.. – Manuscript.

Bachelor's thesis on specialty 072 «Finance, banking and insurance». – Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics. – Kharkiv, 2022. – 72 p.

Bachelor's thesis is devoted to the study of theoretical principles and practical provisions of the formation of the state customs policy on the issue of import and export of goods outside the customs territory. The essence of customs policy is revealed, its components are characterized, the implementation of customs policy is analyzed on the example of application of customs regimes, tariff and non-tariff methods of regulation of foreign economic activity, efficiency of taxation of import-export operations. The current state of legal support for the implementation of state customs policy in Ukraine is determined. The system of subjects of realization of the state customs policy in Ukraine is outlined. Both national indicators and foreign experience in the implementation of customs policy in the field of export-import operations were considered, possible options for improving the implementation of the policy on procedures with goods moving across the border were proposed and presented.

The results of developments can be applied in the practical activities of customs authorities, business entities in the field of foreign economic activity, regulatory authorities of Ukraine.

Keywords: customs policy, customs payments, foreign economic activity, export, import, customs regimes, regulation, information technology.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ	9
1.1. Митна політика, як складова економічної політики	9
1.2. Митні режими, як складова митної політики	16
2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ВВЕЗЕННЯ ТА ВИВЕЗЕННЯ ТОВАРІВ	32
2.1. Аналіз стану надходжень митних платежів до Державного бюджету України	32
2.2. Оцінка торгівельної структури України із країнами ЄС	40
3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ПІД ЧАС ВВЕЗЕННЯ ТА ВИВЕЗЕННЯ ТОВАРІВ	55
3.1. Застосування інформаційних технологій під час здійснення митних операцій	55
3.2. Удосконалення митної політики за допомогою методів тарифного та нетарифного регулювання ЗЕД	63
ВИСНОВКИ	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	86
ДОДАТКИ	90

ВСТУП

Економічне середовище будь-якої країни складається із внутрішніх та зовнішніх напрямків розвитку. Зовнішньоекономічна діяльність, як один із таких напрямів має велике значення для розвитку держав. Цей вид діяльності країн вважається важливим чинником економічного зростання також. Жодна із країн світу не досягла конкурентоспроможних позицій на світовому ринку, не створивши добре налагодженої митної системи. Для України це також є важливим завданням. Вона реалізується перш за все через митну та зовнішньоторговельну політику. У свою чергу митна політика є основним механізмом захисту країни від зовнішніх проблем.

Актуальність теми даної дипломної роботи полягає у тому, що митна політика є невід'ємною складовою державної політики та має на меті регулювання питань щодо переміщення товарів через кордон, захист національних інтересів держави, забезпечення достойного положення на міжнародній арені та виконує фіскальну функцію. Україна поступово інтегрується до світового ринку, тому питання удосконалення процедур щодо ввезення та вивезення товарів через кордон України є досить актуальним.

Розглядом питання митної політики та її аналізом займалось багато, як українських так і зарубіжних науковців. Одним із яких були К.К. Сандровський, І.Г. Бережнюк, Б.М. Габричидзе, О.П. Гребельник, Д.В. Приймаченко, тощо.

Метою дипломної роботи є узагальнення теоретичних аспектів та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення митної політики держави щодо ввезення та вивезення товарів з урахуванням зарубіжного досвіду.

Для досягнення поставленої мети основну увагу було приділено вирішенню таких завдань:

- узагальнити економічну природу, принципи та функції митної політики держави;

- проаналізувати сучасний стан митної політики на прикладі економічних зав'язків із країнами ЄС;

навести динаміку митних надходжень до Державного бюджету України;
розробити напрями вдосконалення митної політики на основі застосування методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

Об'єктом дослідження є процес здійснення митної політики в Україні.

Предметом дослідження є методичне забезпечення здійснення митної політики держави щодо ввезення та вивезення товарів.

Під час виконання роботи для досягнення поставлених завдань було використано ряд методів, а саме аналіз, синтез, конкретизація, узагальнення, спостереження. Для аналізу було використано методи статистичного аналізу, групування, порівняння, а також графічного зображення. Теоретичну та методологічну основу дипломної роботи становлять наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених.

За результатами дослідження опубліковано три наукові публікації [3,4,5].

1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Митна політика, як складова економічної політики

Кожна держава у своїй соціально-економічній сфері реалізує ряд функцій. Дані функції завжди змінюються у часі, трансформуються стратегії та інструменти та засоби їх реалізації. Але найголовнішою та незмінною завжди залишається функція щодо захисту інтересів та національної економіки країни. Саме завдяки даній функції можливе економічне зростання країни загалом.

Економічна політика – це система ретельно спланованих, науково обґрунтованих заходів, спрямованих на зміну господарських процесів і явищ, що мають місце в національній економіці, метою яких є досягнення конкретних цілей. Завданнями економічної політики є не лише стабілізація суто економічних процесів, а й захист сфер, які не завжди є вигідними для приватного бізнесу: освіта, наука, медицина, захист навколишнього середовища, оборона, охорона громадського порядку, соціальні суспільні блага тощо [40]. У табл. 1.1 [40] наведено основні види економічної політики.

Таблиця 1.1

Основні види економічної політики держави

Поняття	Визначення
1	2
Грошово-кредитна політика	система заходів, спрямованих на управління кількістю грошей в обігу.
Фіскальна або фінансово-бюджетна політика	система управління податками, бюджетними надходженнями та бюджетними витратами
Митна політика	регулювання обсягів і структури експорту та імпорту
Валютна політика	управління курсами валют та методологією їх встановлення
Інноваційна політика	поєднує в собі науково-технічну та інвестиційну політики, тобто розробку нових технологій і товарів та їх впровадження у виробництво
Цінова політика	методологія формування цін в окремих галузях та на певні товари

Продовження табл. 1.1

1	2
Політика доходів	управління рівнем доходів населення
Регіональна політика	напрями соціально-економічного розвитку окремих територій
Структурна політика	дії держави, спрямовані на структурні перетворення (зміни) в економіці, визначення її пріоритетних ланок та оптимального співвідношення між ними
Соціальна політика	діяльність держави щодо створення та регулювання соціально-економічних умов життя суспільства з метою підвищення добробуту його членів, усунення негативних наслідків функціонування ринкових процесів, забезпечення соціальної справедливості та соціально-політичної стабільності в країні

Як видно із табл. 1.1. економічна політика країни є багатогранною та містить у собі багато компонентів, тобто охоплює усі сфери функціонування країни. Одним із яких є мита політика, тобто політика країни у реалізації митної справи.

Поняття митної політики, як і поняття економічної політики загалом, є багатогранним та охоплює велику кількість процесів, які відбуваються у митній справі, а саме у зовнішньоекономічній діяльності. Поняття державної митної політики визначається законодавчо, воно закріплене у Митному Кодексі України, наведено у табл.1.2 [21]. В МКУ дане поняття визначається досить у загальному вигляді не описуючи детально моменти, які насправді регулюється митною політикою, а також у законодавстві дане поняття пов'язане саме із діяльністю держави щодо інтересів країни. Але у світовій літературі існують й інші думки, щодо визначення поняття митна політика (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Визначення поняття «митна політика»

Автор	Визначення
1	2
К.К. Сандровський [34]	Система заходів що регулюють ввезення, вивезення, транзит, переміщення через кордон даної країни товарів та інших предметів їх митне оподаткування оформлення та контроль
С. Ківалов, Б. Кормич [14]	певний комплекс заходів спрямованих на забезпечення ефективного функціонування митних кордонів і захисту національних інтересів а також національної безпеки держави зовнішньоекономічній сфері

Продовження табл. 1.2

1	2
Митний кодекс України [21]	система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки
І.Г. Бережнюк [2]	система поглядів, ідей та переконань, що формує основні правові та економіко-організаційні принципи митної справи
О.М. Козирін [16]	цілеспрямована діяльність держави щодо регулювання зовнішньоторговельного обміну через установлення відповідного митного режиму переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон
Тлумачний словник [10]	митне регулювання шляхом зміни порядку стягування державною грошових зборів через мережу митних установ із товарів, майна і цінностей під час перетину ними кордону країни
Митний кодекс Австралії [9]	Система заходів, що застосовує держава для встановлення певної конфігурації митного оподаткування на імпортовані в країну товари та проходження ними митних формальностей
Митний кодекс ЄС [9]	Складова внутрішньої і зовнішньої політики держави, що здійснюються в рамках відповідних закріплених законом інституцій, цілями якої є забезпечення найефективнішого використання інструментів митного контролю та регулювання товарообміну на митній території, участі в реалізації торгово-політичних завдань щодо захисту внутрішнього ринку, стимулювання розвитку національної економіки
Б.М. Габричидзе [6]	Система політико-правових, економічних, організаційних та інших широкомасштабних заходів у сфері митної справи, направлених на реалізацію та захист внутрішньо- і зовнішньоекономічних інтересів з метою динамічного здійснення політичних та соціально-економічних перетворень в умовах формування ринкових відносин
П.К. Гончаров [7]	частина політичної сфери життєдіяльності суспільства, пов'язана з діяльністю різних соціальних і політичних суб'єктів і, насамперед, держави щодо використання методів митного впливу для вирішення економічних, правоохоронних, соціальних та інших завдань
Є. Курасова [17]	діяльність політичних інститутів суспільства щодо виявлення, узгодження і координації політичних, економічних, правоохоронних, соціальних та інших інтересів за допомогою митної справи
О.П. Гребельник [8]	комплексна система заходів, спрямованих на забезпечення економічного суверенітету країни, охорону державних кордонів, реалізацію зовнішньоекономічної стратегії через сферу митних відносин
Д.В. Приймаченко [31]	політико-правова категорія, яка формалізується в конкретних правових нормах і реалізується в процесі діяльності органів державної влади та інших суб'єктів.

Розглянувши усі відомі визначення поняття митна політика, які наведено у табл. 1.2, можна побачити, що більшість із них подібні та доповнюють один

одного. Загалом поняття «митна політика» повинно включати базуватися на таких засадах [31]:

митна політика є важливою, невід’ємною складовою державної політики;

митна політика охоплює як процес свого формування, так і процес практичного втілення в життя;

митна політика формується державними інституціями з урахуванням думки всіх зацікавлених сторін, а реалізується виключно державними органами;

митна політика спрямована на забезпечення та захист прав і законних інтересів окремих громадян, суб’єктів господарювання, у цілому держави;

митна політика розвивається в напрямку гармонізації та уніфікації із загальноприйнятими міжнародними стандартами.

Отже, загальне визначення поняття «митна політика» можна згрупувати так, що митна політика – це складова зовнішньої та внутрішньої політики країни, яка є системою принципів та засобів для регулювання соціальних, економічних та політичних питань, щодо митної справи, а також визначення порядку та організація митної справи країни.

На сьогодні можна виділити три основні функції митної політики [19]:

фіскальна функція – наповнення державного бюджету за рахунок стягнення мита, податку на додану вартість, акцизного збору з товарів та інших предметів при переміщенні через митний кордон;

регулятивна – вплив з боку держави та її компетентних органів на зовнішньоекономічні відносини за допомогою засобів економічного та неекономічного (адміністративного) характеру з метою регулювання останніх в цілях забезпечення національних інтересів та інтересів національних товаровиробників та створення сприятливих для них умов, забезпечення виконання державної політики в сфері економіки, виконання міжнародно-правових зобов’язань держави;

захисна – захист держави від зовнішніх загроз.

Щодо державної митної політики як одного з найважливіших чинників економічного розвитку України, то він має вплив лише за умови ефективного

державного управління відповідними процесами, що спрямований на забезпечення належних організаційно-правових умов для розширеного відтворювального процесу в країні, забезпечення гідного місця України в системі міжнародного поділу праці, зміни структури зовнішньої торгівлі, створення умов для ефективного захисту інтересів вітчизняних товаровиробників, зміцнення економічної безпеки країни [13].

Найважливішу роль у митній політиці відіграє саме процедури ввезення товарів на митну територію країни. Тут найбільше проявляється фіскальна функція митної політики, адже мито сплачується саме із імпортних операцій, тобто під час фактичного ввезення товарів на територію України.

У табл. 1.3 наведено основних учасників митної політики на сьогоднішній день [19].

Таблиця 1.3

Учасники митної політики

Суб'єкт	Поняття
суб'єкти господарювання	власники товарів, що переміщуються через митний кордон України;
суб'єкти державного управління	формують правила діяльності зовнішньоторговельних і митних суб'єктів (суб'єкти, що формують державну митну політику)
митні органи	реалізація державної митної політики

Як видно із табл. 1.3 всього можна виділити три суб'єкти митної політики, але найбільш важливим є зв'язок саме між першою та третьою групою, тобто між особами, які переміщують товар, та органами, які безпосередньо реалізують дане переміщення через кордон (співробітники Державної Митної служби). До другої групи можна віднести Президента України, Кабінет Міністрів, тощо, тобто органи законодавчої влади.

В табл. 1.4 наведено поняття, що відображають загалом зміст і структуру митної політики [19].

Таблиця 1.4

Основні поняття реалізації митної політики

Поняття	Визначення
митні операції	окремі дії щодо товарів і транспортних засобів, що вчиняються особами при митному оформленні
митні процедури	сукупність положень, що передбачають порядок здійснення митних операцій і визначають статус товарів для цілей митного регулювання
митний тариф і нетарифні заходи регулювання зовнішньої торгівлі	інститут торгової політики і механізм державного регулювання внутрішнього ринку в його взаємозв'язку зі світовим ринком
митна статистика	комплексна інформація про тенденції розвитку зовнішньої торгівлі, кон'юнктуру на світовому ринку, стан митної справи та управління митними процесами

Також розглядаючи митну політику, як економічну складову, доцільно сказати про її приналежність до загальної складової реалізації зовнішньоекономічної діяльності країни. На рис. 1.1 [13] наведено роль митної політики у системі державного управління ЗЕД.

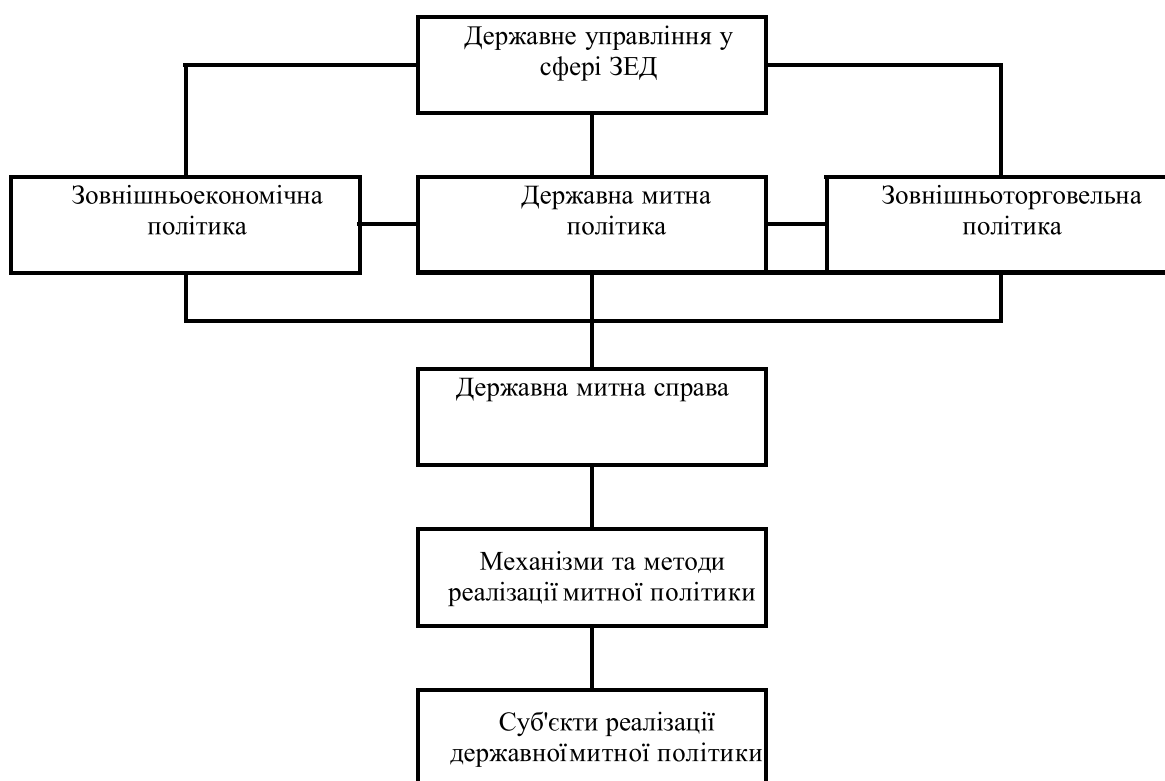


Рис. 1.1. Роль митної політики у системі державного управління ЗЕД
Тобто можна побачити із рис. 1.1, що дані три види політики є

взаємопов'язаними і всі вони реалізуються безпосередньо через механізми та методи митної справи. Митна політика не є відокремленою від практичної реалізації теоретичною категорією, а є один з елементів системи державного управління ЗЕД, що визначає напрями, механізми та методи провадження митної справи уповноваженими на це органами.

Щодо державної митної політики як одного з найважливіших чинників економічного розвитку України, то він має вплив лише за умови ефективного державного управління відповідними процесами, що спрямований на забезпечення належних організаційно-правових умов для розширеного відтворювального процесу в країні, забезпечення гідного місця України в системі міжнародного поділу праці, зміни структури зовнішньої торгівлі, створення умов для ефективного захисту інтересів вітчизняних товаровиробників, зміцнення економічної безпеки країни.

Митна політика є багатогранним інструментом регулювання політики країн загалом та має валив на багато сфер людського життя, тому важливим моментом для країни є правильна організація та контроль діяльності усі суб'єктів митної справи, вдосконалення законодавства щодо питань цієї сфери.

1.2. Митні режими, як складова митної політики

Митна політика, як складова зовнішньоекономічної діяльності, відповідає за правильність переміщення товарів через митний кордон. Усі товари перетинають митний кордон країни відповідно заявлених митних режимів. Згідно статті 25 п. 4 Митного кодексу України [21], митний режим - це комплекс взаємопов'язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і обумовлюють їх використання після митного оформлення.

Застосування норм митних режимів в Україні регулюється, як національними так і міжнародними нормативно-правовими актами. Тобто,

міжнародні норми забезпечують українським товарам вихід на світові ринки, а національні законодавчі акти забезпечують захист внутрішнього ринку, захист національних товаровиробників.

Застосування митних режимів здійснюється з метою захисту кордонів та забезпечення безпеки держави. За допомогою тарифних та нетарифних заходів регулювання ЗЕД, які набувають практичного втілення в митних режимах, здійснюється захист національних товаровиробників [20]. Вибір митного режиму це один із найголовніших етапів переміщення товарів через митний кордон, адже від вибору митного режиму залежать [23]:

конкретний порядок переміщення товарів через митний кордон України залежно від їх призначення;

правовий статус товарів, що проявляється через межі прав фізичних та юридичних осіб щодо розпорядження товарами, що переміщуються;

обсяг платежів, які необхідно сплатити у зв'язку із переміщенням цих товарів;

умови знаходження товарів та їх припустиме використання;

додаткові вимоги до даного товару, а також до правового статусу особи, яка переміщує його через митний.

Зараз у митному законодавстві України налічується 14 митних режимів рис. 1.2. [21].

Кожен митний режим має певне значення для митної справи та має певні особливості при застосуванні. Але є певні ознаки, на які загалом варто звернути увагу при виборі митного режиму [20]: походження товарів (український чи іноземний); вибрана юридичними чи фізичними особами мета переміщення; напрямок переміщення; строк перебування товарів під митним режимом; сплата митних платежів, а також надання митних пільг; статус товарів після завершення митного оформлення.

Усі митні режими, рис. 1.2, можна поділити на дві групи:

митні режими, що не потребують подальшого митного контролю: імпорт, експорт, реімпорт, реекспорт;

митні режими, які підлягають подальшому митному контролю: тимчасове ввезення/вивезення, митний склад, режими переробки(на території України/за межами території України), транзит, знищення або руйнування, відмова на користь держави, вільна митна зона, безмитна торгівля.

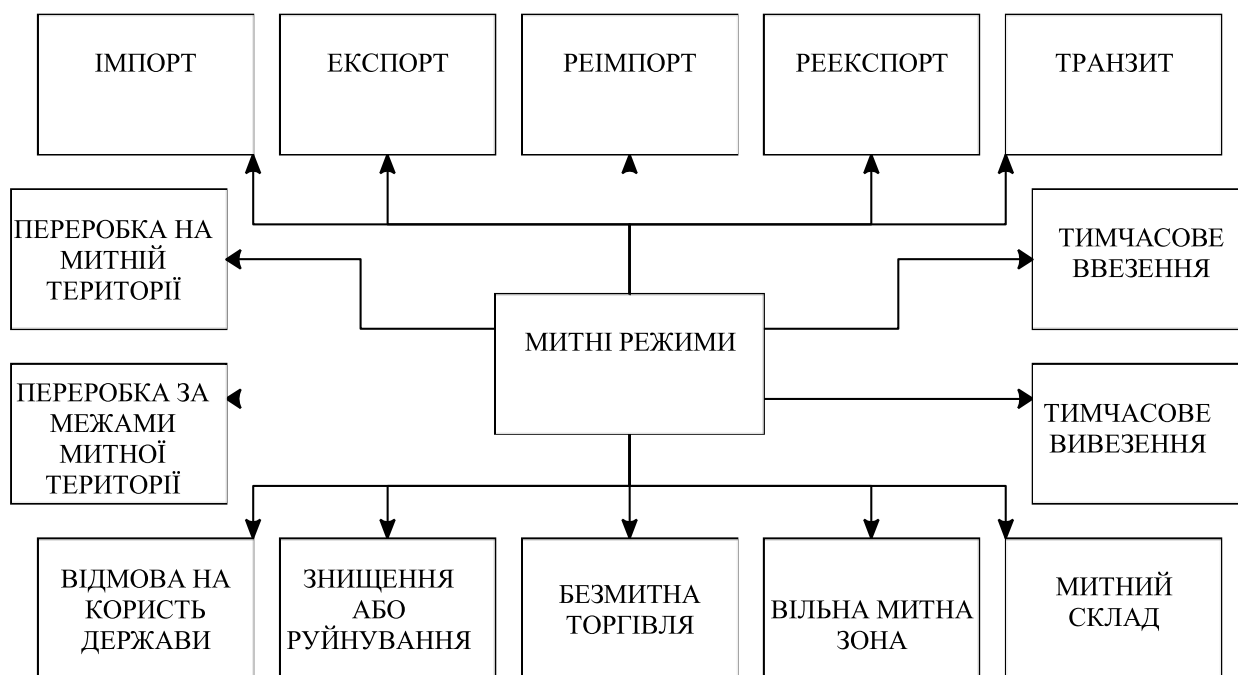


Рис. 1.2. Митні режими

Для першої групи характерний загальний, без жодних винятків і обмежень, порядок застосування митних процедур. Другу групу складають економічні режими, які відрізняються більш гнучким використанням митно-правових інструментів регулювання зовнішньоекономічної діяльності та потребують подальшого митного контролю після здійснення митного оформлення товарів, а також є результатом їхньої адаптації до різних потреб бенефіціарів митного режиму [33]. Але можна й виділити деякі особливості, які притаманні усім митним режимам:

мета митного режиму – це застосування митного законодавства;

функціональне призначення застосування митного режиму – це задоволення потреб підприємства, громадян і держави під час переміщення товарі через митний кордон;

строк дії митного режиму закінчується, як правило, із досягненням мети переміщення через митний кордон;

кожен конкретний митний режим застосовується у типовій ситуації, обумовленій метою переміщення товару через митний кордон.

На сайті Державної Митної служби України [24] наведено певний класифікатор митних режимів в Україні (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Класифікатор митних режимів

Код	Назва
10	Експорт (остаточне вивезення)
11	Реекспорт (крім позначеного кодом 12)
12	Реекспорт продуктів переробки, одержаних з українських еквівалентних товарів, до ввезення на митну територію України іноземних товарів для переробки або до завершення операцій з переробки іноземних товарів
21	Вільна митна зона (сервісного типу)
24	Вільна митна зона (комерційного типу)
25	Вільна митна зона (промислового типу)
31	Тимчасове ввезення
32	Тимчасове вивезення
40	Імпорт (випуск для вільного обігу) (крім позначеного кодом 42)
41	Реімпорт
42	Імпорт продуктів переробки, одержаних з іноземних еквівалентних товарів, до вивезення за межі митної території України українських товарів для переробки або до завершення операцій з переробки українських товарів
51	Переробка на митній території (крім позначеного кодом 52)
52	Переробка на митній території (для іноземних еквівалентних товарів)
61	Переробка за межами митної території (крім позначеного кодом 62)
62	Переробка за межами митної території (для українських еквівалентних товарів)
72	Безмитна торгівля
73	Митний склад (для українських товарів)
74	Митний склад (для іноземних товарів)
75	Відмова на користь держави
76	Знищення або руйнування
80*	Транзит прохідний
81*	Транзит внутрішній (крім позначеного кодом 82)
82	Транзит внутрішній між митним органом, розташованим на території України, зайнятій сушею, та штучними островами, установками або спорудами, створеними у виключній (морській) економічній зоні України та у зворотному напрямку)

У табл. 1.5 можна побачити, що окрім основної класифікації митних режимів у митних органах є ще певний поділ. Загалом даний поділ спрямований на

відокремлення застосування митних режимів щодо іноземних та українських товарів, а також щодо їх призначення (сервісного типу, комерційного типу, тощо). Дана класифікація використовується для заповнення митних декларації та відображення нюансів, які буде поміщено у певний митний режим. Така класифікація на мою думку перш за все необхідно саме для роботи співробітників митних органів, але на мою думку дуже багато поділу, який певним образом ускладнює співробітництво із іноземними партнерами.

Найпоширенішими митними режимами є імпорт, експорт та транзит, на мою думку саме вони мають найбільше значення для економіки країни. На рис. 1.3, наведено дані щодо імпорту та експорту товарів за період, дані взяті із офіційного сайту Державної Митної служби.

На даному рисунку можна побачити, що в Україні великі обсяги експортно-імпортних операцій. Імпорт загалом переважає над експортом, згідно даних. На рис. 1.3 наведено обсяги імпорту та експорту наочно видно важливість цих двох режимів для нашої країни, адже надходження від експортно-імпортних операцій мають вагому частку у надходженнях до бюджету України. Не менш важливим режимом є транзит, якому належить особливе місце серед інших, оскільки він сприяє укріпленню зовнішньоекономічних відносин України з іншими державами, які знаходяться в одному регіоні. Крім того, транзит є стимулом міжнародної торгівлі за рахунок міждержавних перевезень, завантаженості транспортних шляхів, ділової активності у сфері транспортних послуг, сприяє діяльності вантажно-митних комплексів і зростанню їх кількості, а відповідно, спонукає до розвитку транспортної інфраструктури загалом [1].

Аналізуючи митні режими, регламентовані чинним митним законодавством України було доведено, що реімпорт, реекспорт, безмитна торгівля, знищення або руйнування, відмова на користь держави носять характер процедурних операцій та не відповідають головній меті застосування інституту митних режимів - задоволенню фінансових інтересів держави у митній сфері, удосконаленню національної промисловості, сприянню зовнішньоекономічним стосункам, тощо [15].

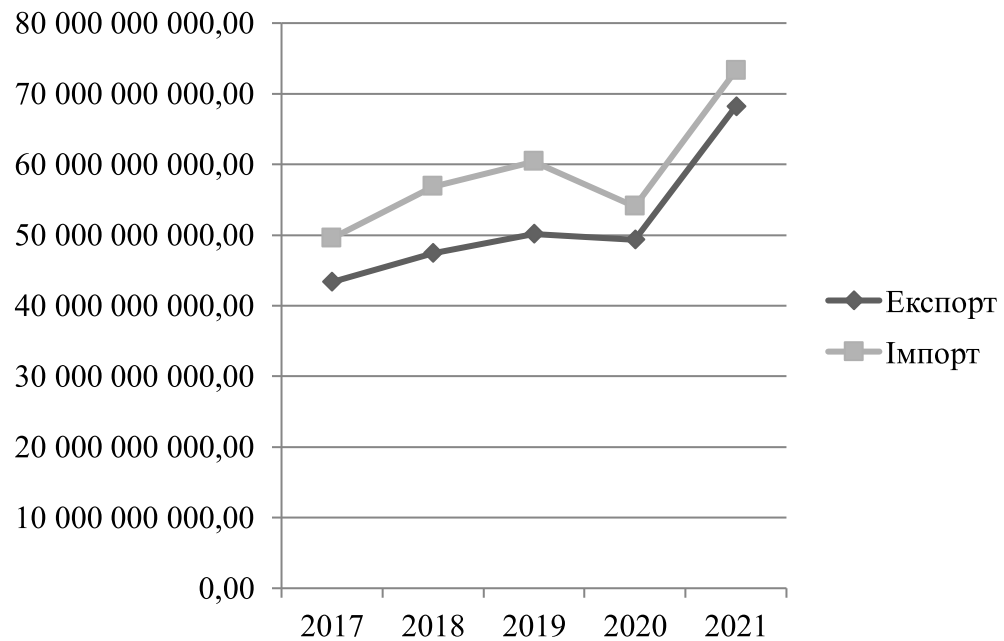


Рис. 1.3. Експорт та імпорт України, дол. США.

На думку науковців, дослідження правових засад митних режимів в Україні забезпечить удосконалення національного законодавства та юридичної практики в сфері митної справи загалом та в частині правового регулювання митних режимів зокрема [33]. Однією із основних проблем пов'язаних із митними режимами зараз є узгодження норм національного законодавства до норм та законів Європейського союзу. Зараз існує ряд відмінностей, навіть у класифікації митних режимів.

В Митному кодексі Європейського союзу кодифікацію митних режимів зроблено за критеріями відмінними від українського законодавства. Товари, згідно законодавства ЄС, може бути поміщено під наступні з наступних митних процедур [32]:

випуск для вільного обігу;

спеціальні процедури: транзит; зберігання, що включає митний склад та вільні зони; спеціальне використання, що включає тимчасовий ввіз і кінцеве використання (випуск для вільного обігу зі звільненням від сплати мита або за зниженою ставкою мита на підставі їх спеціального використання); переробка на

митній території; переробка за межами митної території; тимчасове ввезення; вивіз (пункт 16 статті 5 Митного Кодексу ЄС).

У законодавстві ЄС визначається сукупність положень, які становлять зміст митного режиму, зведено у терміном «митна процедура», на відміну від українського законодавства, де для визначення цієї категорії використовується термін «митний режим». Таким чином, відмітна особливість кодексу ЄС полягає в об'єднанні десяти митних режимів у рамках трьох митних процедур. Підставою для такого розподілу є схожий порядок проведення митних формальностей (зокрема митного контролю та митного оформлення). Це дозволяє не дублювати норми щодо останніх у розділах, котрі присвячені кожній з процедур, а викласти один раз під час регламентації порядку розміщення товарів під митну процедуру [1].

Неузгодженість національних норм до норм світової спільноти викликає ряд ускладнень під час переміщення товарів через митний кордон, один із яких є затримка під час оформлення товарів. Інтеграція України у ЄС передусім передбачає уніфікацію митної справи. А правове регулювання митних режимів, розроблене в ЄС, є більш сприятливим для розвитку експортно орієнтованих галузей виробництва, створення додаткових робочих місць та збільшення податкових відрахувань підприємствами.

Отже, розглянувши дані щодо митних режимів в Україні можна зробити висновок про їх важливість для митної справи та економіки країни загалом. Під час вибору митного режиму суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності повинен підходити дуже уважно до питання вибору митного режиму враховуючі всі нюанси. Також удосконалення усіх норм пов'язаних із митними режимами повинно базуватися на міжнародних нормативних актах та досвіді провідних країн світу. Уся митна система повинна базуватися на принципах прозорості та спрощення задля ефективного функціонування.

2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ВВЕЗЕННЯ ТА ВИВЕЗЕННЯ ТОВАРІВ

2.1. Аналіз стану надходжень митних платежів до Державного бюджету України

Фінансова складова є одним із головних елементів функціонування держави. Основою процесу формування фінансових відносин країни є її бюджет. Державний бюджет країни являє собою певний план щодо формування та використання фінансових ресурсів для виконання завдань, які покладено на державу. У бюджеті зазначаються доходи та видатки країни за певний рік.

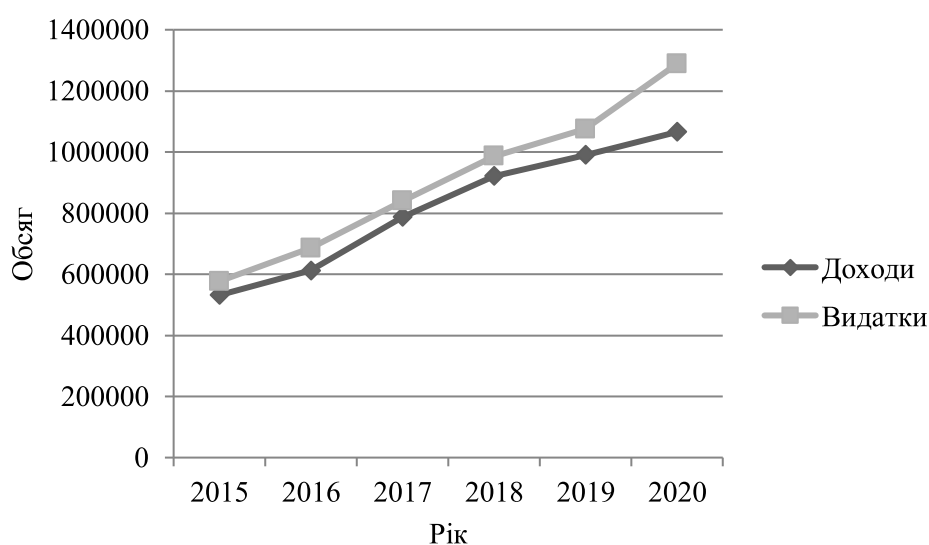


Рис. 2.1. Обсяги доходів та видатків Державного бюджету, млн. грн

Доходи та видатки бюджету – це основа для функціонування країни. Тому доцільно проаналізувати обсяги різних видів доходів та витрат бюджету на основі даних сайту Міністерства фінансів України [27]. На рис. 2.1 наведено обсяги цих показників за 2015 – 2020 роки. Із наведених даних можна побачити, що обсяги доходів та видатків відповідно збільшуються щороку майже пропорційно, але доходи все одно залишаються нижчими ніж витрати, які є у нашому бюджеті. На рис. 2.1 видно, що після 2018 року обсяги доходів та витрат у країні мають найбільший розрив ніж за весь аналізований період. Така ситуація склалась через економічні події в усьому світі пов'язані із пандемією, яка вплинула на усі ланки життя людей усіх країн світу, де Україна є виключенням.

Загалом згідно даних наведених на рисунку можна зробити висновок, що в Україні протягом усього аналізованого періоду спостерігається дефіцит державного бюджету.

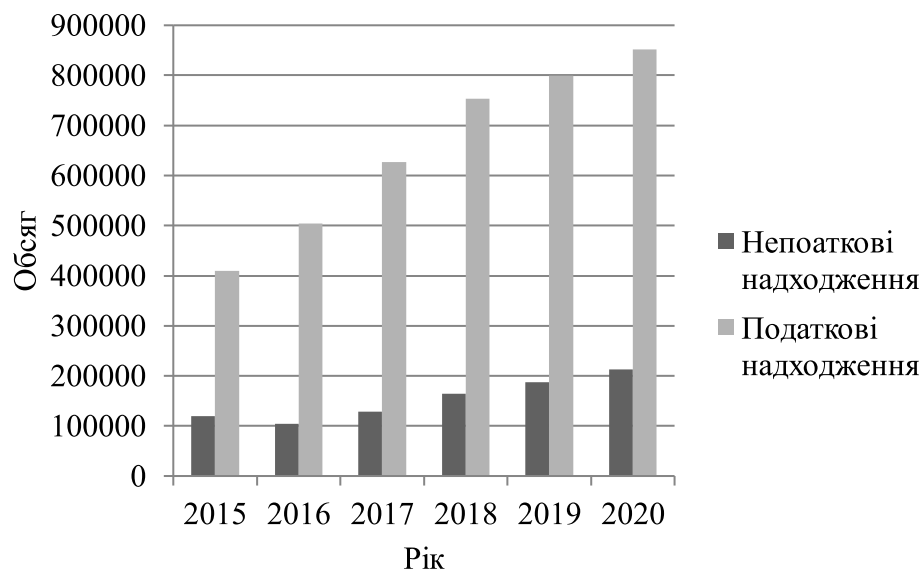


Рис. 2.2. Обсяги надходжень до державного бюджету, млн. грн.

На рис. 2.2 наведено обсяги податкових та неподаткових надходжень до Державного бюджету України за 2017-2020 роки. Згідно даних, можна побачити, що податкові надходження значно переважають над неподатковими у нашій країні. Звідси можна зробити висновок про те, що податки у нашій країні перш за все спрямовані на виконання своєї фіскальної функції. Також із рис. 2.2 можна побачити, що загалом за аналізований період обсяги податкових та неподаткових надходжень до бюджету мають тенденцію до збільшення щороку.

ПДВ, мито та акцизний податок є непрямими податками, тобто вони встановлюються у вигляді надбавок до ціни товару чи послуги і оплачуються покупцями, а не виробниками товарів. На рис. 2.3. наведено структуру податкових надходжень до бюджету України за 2020 рік. Із поданого рисунку можна побачити, що майже половину від усіх податкових надходжень становить ПДВ, який сплачується майже з усіх товарів та послуг. На другому місці стоїть акцизний податок, який стягується лише із підакцизних товарів (алкогольні

вироби, тютюн, автомобілі, пальне та електрична енергія). І третій непрямий податок – це мито, який стягується безпосередньо під час переміщення товарів через кордон України. На рис. 2.3. також видно, що лише третину усіх податкових надходжень складають інші види податків, які існують у нашому законодавстві. Даний рисунок є наочним прикладом того, що непрямі податки є основою формування бюджету у нашій країні.

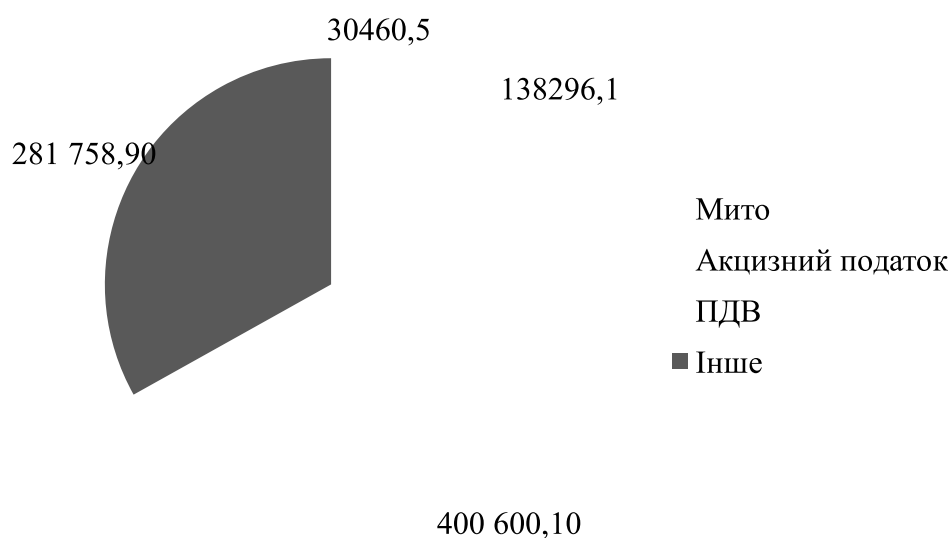


Рис. 2.3. Структура податкових надходжень за 2020 рік, млн. грн.

Податки можуть стягуватися у нашій країні як із тих товарів, що вироблені в Україні, так і з тих, що ввозяться на територію країни для подальшого використання. Так товари, які переміщуються через митний кордон оподатковуються митом перш за все, а також ПДВ та акцизним податком. Далі доцільно буде розглянути обсяги надходження від податків, які надходять з внутрішніх товарів, та з тих що ввозяться.

На рис. 2.4 наведено данні щодо надходжень ПДВ та акцизного податку у розрізі товарів, що було ввезено в Україну та вироблено на території України за 2017-2020 роки. Так можна побачити, що найбільше значення має ПДВ з ввезених на територію України товарів. Значення цього показника у 2017 році було більше ПДВ з внутрішніх товарів майже на 60%, але вже у 2020 році дані пропорції дещо змінились, ПДВ із ввезених товарів складало 70% від загального

обсягу надходження ПДВ. Також можна спостерігати за тим, що обсяги ПДВ із ввезених товарів після 2018 року почали поступово знижуватись, дану тенденцію можна пов'язати із обставинами пандемії COVID-19, яка охопила весь світ, та перш за все вплинула на зовнішньоекономічні відносини країн.

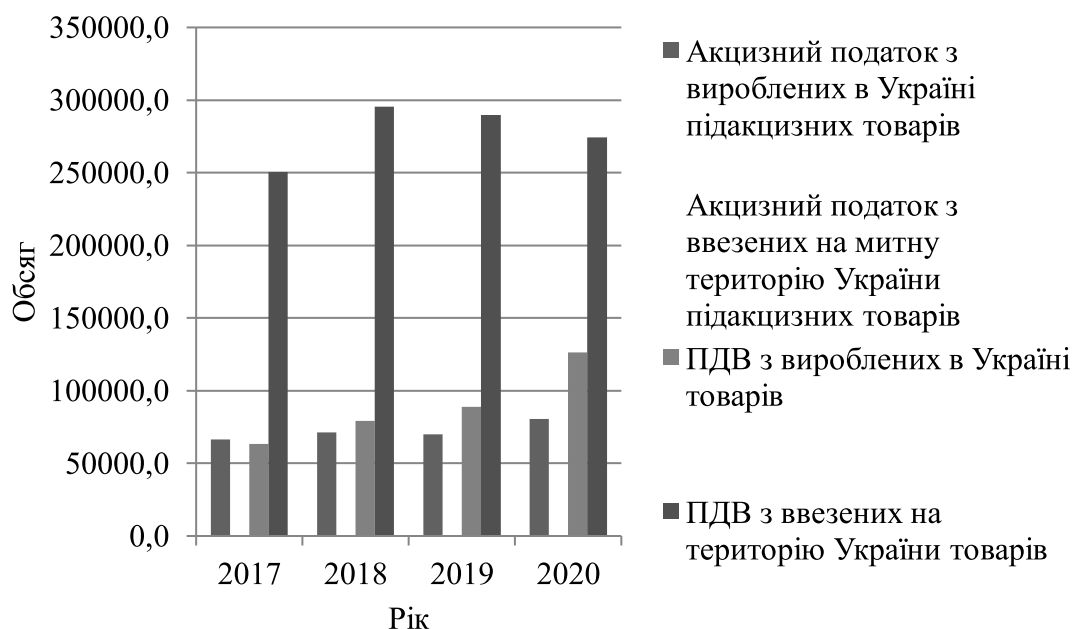


Рис. 2.4. Надходження ПДВ та акцизного податку до Державного бюджету, млн. грн.

Акцизний податок є одним з непрямих податків, який також як і ПДВ сплачується під час перетину підакцизних товарів через митний кордон. На рис. 2.4 видно, що обсяги акцизного податку із вироблених на території України товарів є приблизно такими ж як і обсяги ПДВ від вироблених в Україні товарів. Щодо цього виду податку із ввезених товарів, то тут ситуація дещо відрізняється від ПДВ, адже акцизний податок сплачується лише із підакцизних товарів.

Мито є особливим видом податку, який сплачується лише під час переміщення товарів через митний кордон. Є два основних види мита – ввізне та вивізне.

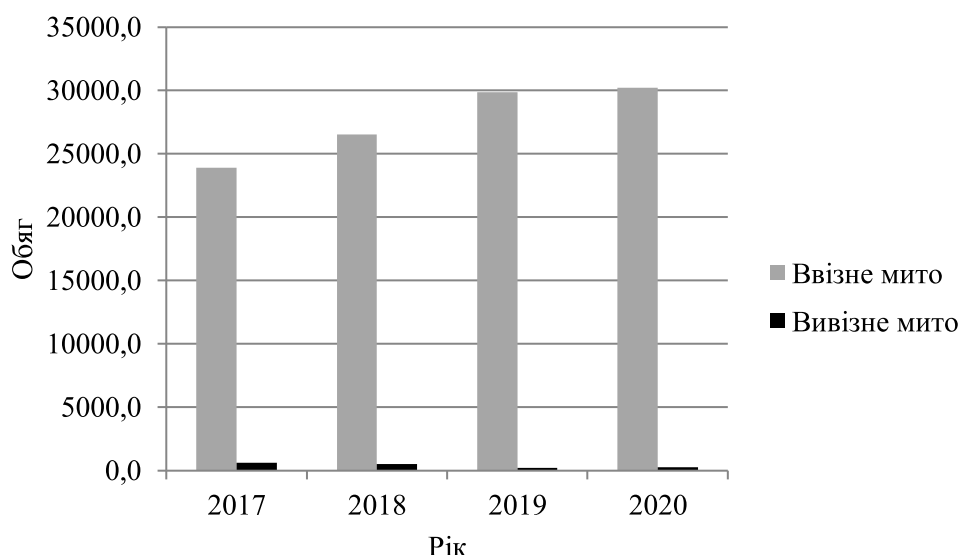


Рис. 2.5. Обсяги надходження мита до Державного бюджету, млн. грн.

На рис. 2.5 наведено обсяги надходження ввізного та вивізного мита до Державного бюджету України за 2017 – 2018 рік. Перш за все варто звернути увагу на те, що обсяги ввізного та вивізного мита є значного різними. На рис. 2.5 ми бачимо, що обсяги ввізного мита за аналізований період мають тенденцію до збільшення, а обсяги вивізного мита навпаки до зменшення. Така ситуація складається через те, що перш за все в Україні оподатковуються митом ті товари, які ввозяться на територію України, це виступає певним інструментом регулювання у митній політиці. Так завдяки підвищенню ставок ввізного мита держава захищає національних товаровиробників від іноземної конкуренції, а звільнення від оподаткування вивізним митом стимулює національних виробників до поширення Українських товарів на міжнародній арені.

Тож виходячи із даних рис. 2.5 можна зробити висновок про важливість мита загалом для економіки країни, адже воно перш за все виконує дві свої основні функції: фіскальну (поповнення державного бюджету) та захисну (захист національного ринку).

У табл. 2.1 наведено дані щодо надходження митних платежів окремо за Харківською митницею Держмитслужби .

Обсяг надходження митних платежів з Харківської митниці

Рік	Мито, USD	Акцизний податок, USD	ПДВ, USD
2017	45 710 967,39	3 309 236,91	385 385 817,94
2018	45 361 299,16	2 015 225,92	405 036 257,67
2019	43 547 281,01	5 864 274,97	422 690 858,38
2020	32 511 027,79	1 644 491,01	385 421 807,02
2021	42 512 839,51	2 868 580,32	515 769 537,80

Обсяги митних платежів, згідно даних табл. 2.1 є досить різними по сим трьом показникам податків. Для наочного бачення ситуації на рис. 2.6 наведено графік цих даних.

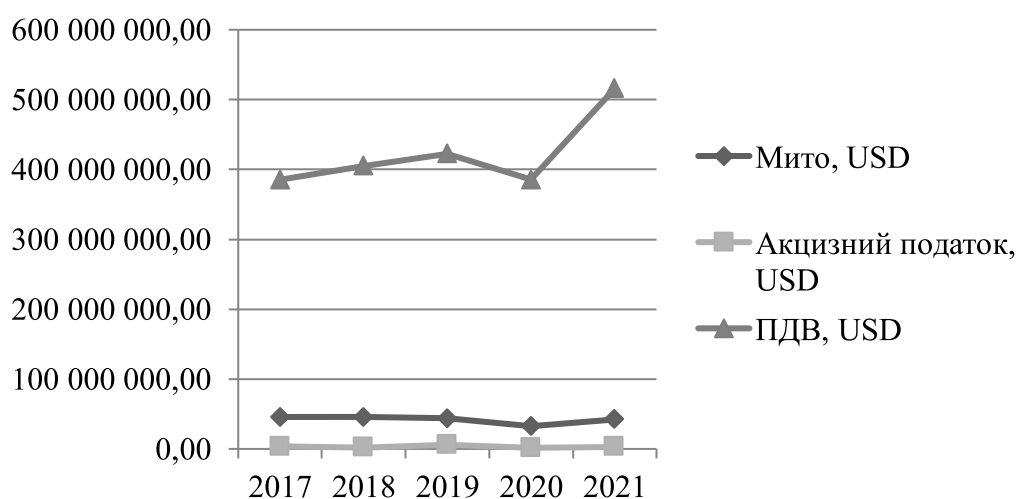


Рис. 2.6. Обсяг надходження митних платежів з Харківської митниці

На рис. 2.6 видно, що обсяги ПДВ мають різкий зріст у період з 2019 по 2021, це пов'язане з тим, що країна як і весь світ почали оговтуватися від пандемії і поступово встановлювати минулі зовнішньоекономічні процеси. Таку саму динаміку можна спостерігати і по акцизу та миту, але в менших обсягах.

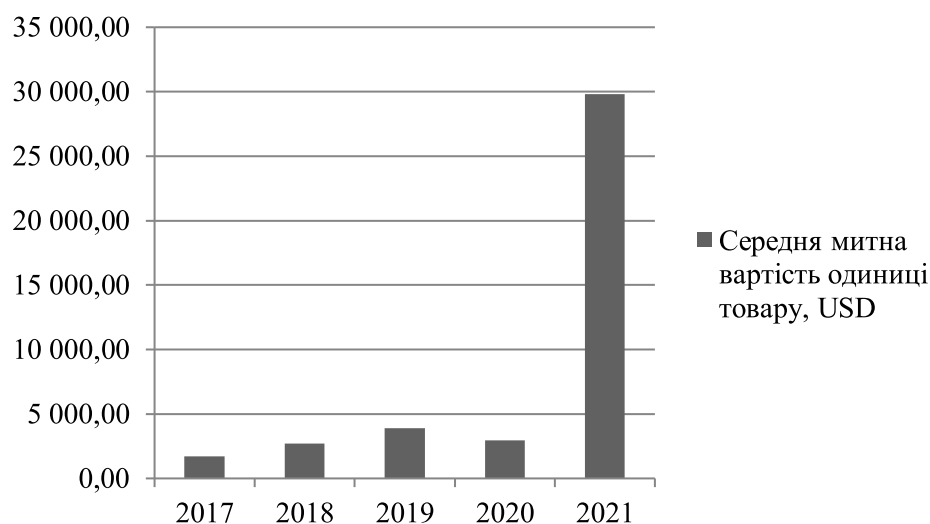


Рис. 2.7. Розмір середньої митної вартості по Харківській митниці

За даними рис. 2.7 можна побачити, що загалом за аналізований період розмір середньої митної вартості тримався в одному розмірі, але ситуація змінилась різко у 2021 році, середній розмір митної вартості одиниці товару різко зріс. Це можна пов'язати із збільшенням обсягів експортно-імпортних операцій по нашій митниці, а також зі зміною товарів, які транспортують.

Експортно-імпортні операції є основними у зовнішньоекономічній діяльності, від обсягів яких безпосередньо залежать обсяги митних платежів, які надходять до бюджету країни. У табл. 2.2 наведено данні офіційного сайту Державної митної служби України [24] щодо показників зовнішньої торгівлі України.

Таблиця 2.2

Динаміка показників зовнішньої торгівлі України за 2017-2021 роки

Роки	Експорт		Імпорт		Сальдо
	Обсяг, дол.	у % до попереднього	Обсяг, дол	у % до попереднього	Обсяг, дол.
2017	43345650204,39	-	49544 772997,65	-	-6199122793,26
2018	47431828576,15	109,43	56880 973 536,93	114,80	-9449144960,78
2019	50178320340,79	105,79	60388383664,07	106,16	-10210063323,28
2020	49324665204,94	98,30	54041314934,52	89,48	-4716649729,58
2021	68237710221,85	138,34	73313465956,64	135,66	-5075755 734,79

Згідно даних наведених у табл. 2.2 можна побачити, що сальдо експортно-імпортних операцій є від'ємним за весь аналізований період, тобто це свідчить про те, що економіка країни має імпортно-орієнтований характер зараз. На даному етапі розвитку більшість товарів є іноземними у нашій країні, а товари національних виробників є не конкурентними на міжнародній арені, саме тому виникає така ситуація. У 2021 році імпорт переважав над експортом на 7%, порівняно з 2017, де різниця становила майже 13%. Загалом щодо динаміки обсягів експорту та імпорту в Україні, то спостерігається різкий спад у 2019-2020 роках, через зменшення зовнішньоекономічних операцій у цей період. Але вже у 2021 обсяги експортно-імпортних операцій збільшились на 40-45% порівняно з 2020 роком.

2.2. Оцінка торгівельної структури України із країнами ЄС

Згідно слів американського економіста Джеффри Сакса, економічний успіх будь-якої країни оснований на зовнішній торгівлі. Неможливо створити ефективну економіку в країні ізолював себе від світової спільноти. Саме міжнародна торгівля є складовою збалансованого економічного розвитку суспільства, підвищує конкурентоспроможність національної економіки, покращує рівень життя та забезпечує найбільш повне задоволення потреб населення. Національна економіка продовжує зміцнювати свої позиції на міжнародних ринках у сфері сільського господарства. У 2014–2020 роках продовольчі товари та сільськогосподарська сировина остаточно закріпились як основа українського експорту.

На відміну від експортних тенденцій у структурі імпорту 2020 року Україна збільшила частку машинобудівних товарів до 21,7%, скоротивши частку мінеральних продуктів до 7,2%. До структури імпорту традиційно входить хімічна продукція, а саме 19,2% у 2020 році. З огляду на це важливим питанням є структура експорту та імпорту між Україною та ЄС.

Згідно даних Міністерства Економіки України [26] Європейський Союз є

головним торговельним партнером України. За результатами 2021 року питома вага торгівлі товарами та послугами з ЄС склала 39,0% від загального обсягу торгівлі України, а у 2020 році питома вага склала – 38,8%.

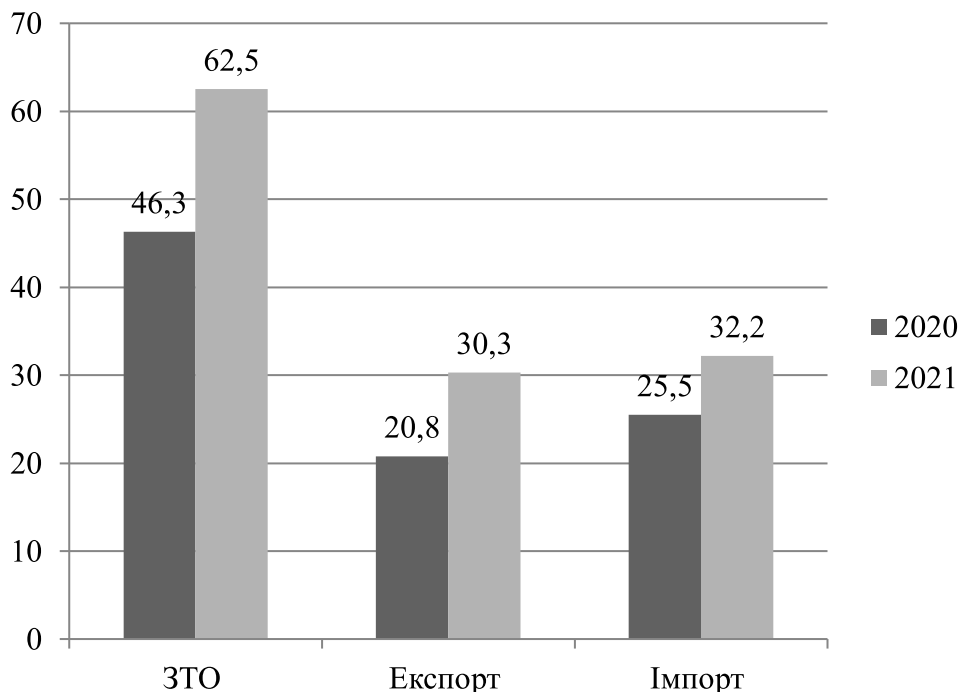


Рис. 2.8. Основні показники торгівлі України з ЄС, мрд. дол.

На рис. 2.8 наведено основні показники торгівлі України із країнами Європейського Союзу. Загальна картина змін з 2020 по 2021 рік є позитивною, тобто видно, що за усіма показниками було збільшення у цей період. За показником зовнішньоторгівленого обігу спостерігається збільшення на 34,9% (у попередньому році зменшення на 9%), експорт – збільшення на 45,9% (у попередньому році зменшення на 9,4%), імпорт – збільшення на 26% (у попередньому році зменшення на 8,7%). Тобто ці дані підтверджують той факт, що Україна поступово покращує свої позиції на світовому ринку.

На сьогоднішній день до складу Європейського Союзу входять 27 країн Європи, з якими Україна веде співробітництво у різних обсягах. На сайті Державної Служби Статистики України наведено дані, щодо зовнішньої торгівлі України [25], які далі буде проаналізовано. На рис. 2.9 наведено 7 країн

Європейського союзу, з якими обсяги експорту є найбільшими.

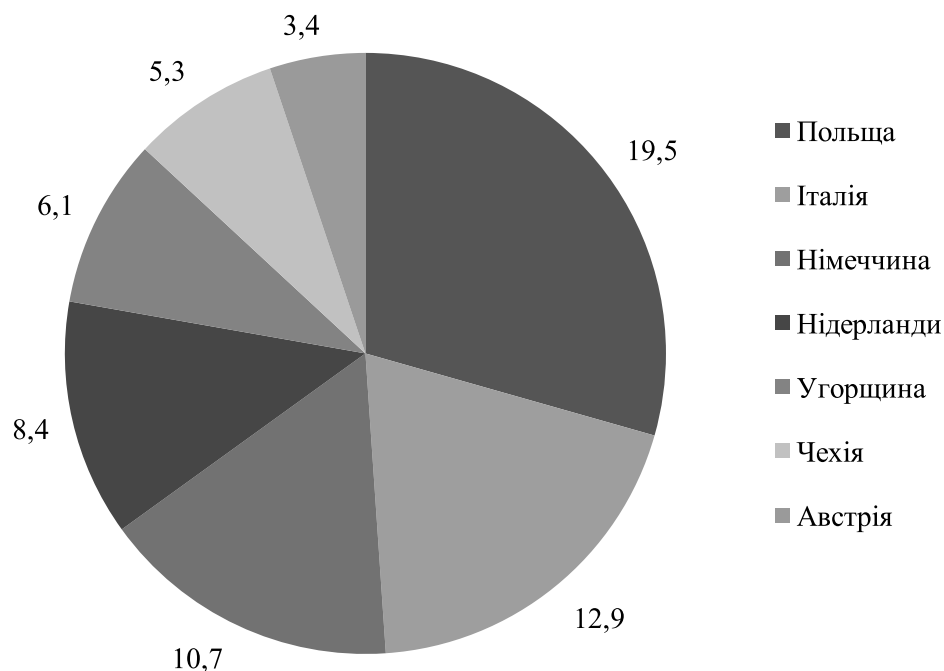


Рис. 2.9. Найбільші країни-експортери ЄС українських товарів у 2021 році, %

Польща, як країна-сусід України експортує найбільше товарів із усіх Європейських країн, у 2021 році експорт Польщі складає 19,5% від усього обсягу експорту ЄС з України, що складає 5227551,3 тис. дол. США. На другому та третьому місці по обсягами експорту знаходиться Італія та Німеччина. Окрім країн, які наведено на діаграмі, України у меншому обсязі співпрацює і з іншими країнами ЄС. Також Україна імпортує продукцію із цих країн. На рис. 2.10 наведено країни, імпорт із яких є найбільшим.

Із наведеного рис. 2.10 ми бачимо, що Німеччина – 21,7%, Польща – 17,1% та Італія – 9,2% є найбільшими імпортерами товарів та послуг в Україну у 2021 році. Франція, Угорщина, Чехія та Литва у середньому складається по 5% від загального імпорту із країн ЄС. Тобто виходячи із наведених рисунків можна зробити висновок, що Польща, Німеччина і Італія є найбільшими торговими партнерами України серед країн Європи.

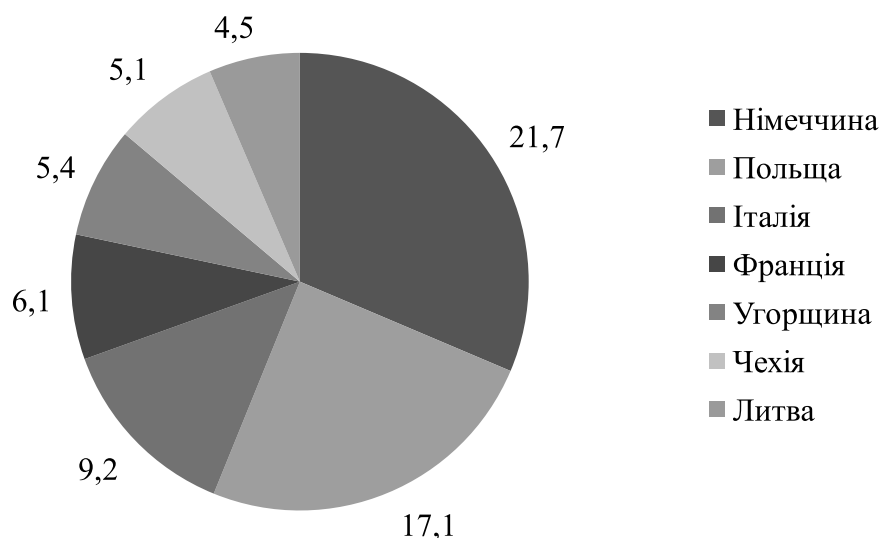


Рис. 2.10. Найбільші країни-імпортери ЄС товарів в Україну у 2021 році, %

Україна є аграрною країною, яка перш за все пропонує світовому ринку сільськогосподарську продукцію і імпортує до себе багато товарів інших галузей економіки. Проаналізуємо товарну структуру експорту та імпорту України із країнами ЄС за 2021 рік. У табл. 2.3 наведено основні показники, щодо торговельних операцій за аналізований період, дані взяті із офіційного сайту Державної служби статистики України [25].

Таблиця 2.3

Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами з країнами ЄС у 2021 році

Код і назва товарів згідно з УКТ ЗЕД	Експорт/Exports		Імпорт/Imports	
	тис. дол. США/thsd.USD	% до суми	тис. дол. США/thsd.USD	% до суми
1	2	3	4	5
Усього	26794664,7		28946051,76	
у тому числі				
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	395972,6	1,48	751908,9	2,60
II. Продукти рослинного походження	3835672,1	14,32	658381,1	2,27
III. Жири та олії тваринного або рослинного походження	2362502,6	8,82	88610,9	0,31
IV. Готові харчові продукти	1080218,6	4,03	2262795,7	7,82
V. Мінеральні продукти	3893305,4	14,53	3240528,8	11,20

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5
VI. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	931190,6	3,48	5298111,3	18,30
VII. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	421736,8	1,57	2215425,2	7,65
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичинена	150189,6	0,56	144653,6	0,50
IX. Деревина і вироби з деревини	1437208,0	5,36	215112,8	0,74
X. Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	189526,5	0,71	811399,4	2,80
XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	674319,4	2,52	710825,6	2,46
XII. Взуття, головні убори, парасольки	158028,9	0,59	60328,4	0,21
XIII. Вироби з каменю, гіпсу, цементу	327752,1	1,22	372376,1	1,29
XIV. Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	37411,9	0,14	63081,1	0,22
XV. Недорогоцінні метали та вироби з них	6355550,9	23,72	1518031,8	5,24
XVI. Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	3191268,5	11,91	5880964,2	20,32
XVII. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	255922,5	0,96	3520041,9	12,16
XVIII. Прилади та апарати оптичні, фотографічні	46375,8	0,17	560637,2	1,94
XX. Різні промислові товари	1040727,8	3,88	455265,9	1,57
XXI. 97 Твори мистецтва	751,6	0,00	5345,6	0,02

Процентний розподіл груп товарів, що експортуються до ЄС, представлено у табл. 2.3. У першу п'ятірку експорту товарів з України в ЄС за обсягом входять: Продукти рослинного походження (14,3%), недорогоцінні метали та вироби з них (23,72%), машини (11,9%)), мінеральні продукти (14,5%), жири та олії рослинного та тваринного походження (8,82%). Щодо імпорту товарів, то ми бачимо, що країна завозить найбільше із країн ЄС мінеральні продукти (11,2%), хімічну продукцію (18,2%), машини та обладнання (20,3%) та транспортні засоби (12,16%).

Окрім експортно-імпортних операцій з товарами, між Україною а ЄС також відбувається експорт та імпорт послуг. У табл. 2.4 наведено найбільші обсяги імпорту та експорту послуг із країнами ЄС.

Структура зовнішньої торгівлі послугами з країнами ЄС у 2021 році

Вид послуги	Експорт	Вид послуги	Імпорт
Послуги з переробки матеріальних ресурсів	21,32	Транспортні послуги	25,47
Послуги для переробки товарів з метою реалізації за кордоном	21,21	Послуги, пов'язані з подорожами	15,59
Транспортні послуги	29,59	Роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності	12,15
Послуги повітряного транспорту	11,66	Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги	11,60
Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги	27,91	Ділові послуги	19,42
Комп'ютерні послуги	23,22	Професійні та консалтингові послуги	10,19
Ділові послуги	13,2	Послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю	7,07

Із табл. 2.4 видно, що у більшості на ринку послуг України із країнами ЄС відбувається взаємний обмін, наприклад як у сфері ділових послуг, транспортних послуг, послуги телекомунікаційної сфери. Але можна побачити і відмінності, із нашої країни також експортується велика частина комп'ютерних послуг, що складає 23,2% від суми загального експорту послуг у країни ЄС. Також відміною ринку послуг від ринку товарів є те, що Україна більше імпортує товарів, ніж експортує, наприклад у 2021 році імпорт товарів перевищив експорт до ЄС майже на 8%, а на ринку послуг навпаки. Україна імпортує майже на 30% послуг більше, ніж експортує до нас у країну. Але на мою думку, це є негативною тенденцією, адже коли країна збільшує обсяги торгівлі товарами, то це стимулом для розвитку виробництва у середині країни. А торгівля послугами навпаки виводить із країни цінні кадри і стимулює розвиток певних галузей за кордоном.

Сальдо торгівельного балансу із країнами ЄС у 2020 році [26]: товари дорівнюють -4,7 млрд. дол., а послуги дорівнюють 1,4 млрд. дол.; а у 2021 році: товари – -2,1 млрд. дол., послуги – 1,3 млрд. дол.. Даний показник наочно ілюструє різницю між обсягами експортно-імпортних операцій за товарами та послугами. Таким чином, однією із проблем у зовнішній торгівлі України з ЄС

є збереження значного негативного торговельного балансу, що чинить тиск на платіжний баланс та вартість національної валюти.

Відповідно до аналізу даних Державної служби статистики [25], негативне сальдо торгівлі з ЄС становить значної частини товарів та послуг. Таким чином, аналіз дозволяє зробити висновок, що ситуація торговельних відносин між Україною та ЄС виглядає неоднозначно. Незважаючи на збільшення поставок до ЄС, структура експорту залишається переважно сировинною та низькотехнологічною, що викликає ризики через цінові та ринкові коливання. Також у зовнішній торгівлі спостерігається негативне сальдо з більшістю груп товарів та послуг, що негативно позначається на балансі платежів та економічного зростання.

Завдяки Угоді про вільну торгівлю [36] ЄС є провідним торговим партнером України. В даний час спостерігається дефіцит торгівлі українськими товарами з країнами Європи через високу частку імпорту товарів з високою доданою вартістю. Вихід вітчизняних експортерів на нові ринки стримується тривалим процесом доведення української продукції до європейських стандартів, для їх повноцінного виходу на європейські ринки. Одним із перспективних виходів із ситуації може стати посилення орієнтації на експорт не тільки сировини, а й продукції з високою доданою вартістю, що виробляється харчовою та переробною промисловістю. Для збільшення експорту української продукції до ЄС необхідно покращити адміністрування торгівлі між Україною та ЄС за рахунок зниження витрат вітчизняних експортерів на постачання товарів до ЄС, збільшення квот, захист інтересів українських експортерів в інститутах ЄС та скорочення некритичного імпорту.

Загалом можна зробити висновок, що ЄС є перспективним партнером України у майбутньому. Завдяки співпраці між Україною та країнами ЄС наша країна має багато можливостей для покращення свого положення на міжнародній арені, а також розвитку національних виробників. Економічна структура відносин України та ЄС взаємно доповнює один одного, дане явище спостерігається, як на ринку товарів, так і на ринку послуг.

3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ПІД ЧАС ВВЕЗЕННЯ ТА ВИВЕЗЕННЯ ТОВАРІВ

3.1. Застосування інформаційних технологій під час здійснення митних операцій

Митна справа, як один із секторів зовнішньоекономічної діяльності, повинна завжди розвиватися в одному темпі з сучасністю. Використання автоматизованих систем, сучасних програм та роботизація митниці є дуже важливим процесом, адже це прискорює здійснення митних процедур та допомагає у рішенні багатої кількості завдань.

Однією із програм, які активно зараз застосовують у митній справі – це програма «QD-professional», яка розроблена науково-технічною фірмою «ІНТЕС». «QD-professional» – це інформаційно-аналітична програма автоматизованого заповнення вантажних митних декларацій [28]. Далі наведено функціонал та принципи застосування даної програми на прикладах.

УКРАЇНА (форма №1-2)		1 Декларация	
1	6	ЕК	10 АА
2 Назначение декларации № UA/2784017874		1000000000/2022/	
3 Адреса декларанта № UA/2784017874		1 2 0/0	
4 Код декларанта № UA/2784017874		2 200 Декларация № 2	
5 Страна происхождения № HU		6 Страна назначения № UA/2784017874	
7 Код страны происхождения № HU		8 Код страны назначения № UA	
9 Код страны происхождения № UA		10 Код страны назначения № UA	
11 Код страны происхождения № UA		12 Код страны назначения № UA	
13 Код страны происхождения № UA		14 Код страны назначения № UA	
15 Код страны происхождения № UA		16 Код страны назначения № UA	
17 Код страны происхождения № UA		18 Код страны назначения № UA	
19 Код страны происхождения № UA		20 Код страны назначения № UA	
21 Код страны происхождения № UA		22 Код страны назначения № UA	
23 Код страны происхождения № UA		24 Код страны назначения № UA	
25 Код страны происхождения № UA		26 Код страны назначения № UA	
27 Код страны происхождения № UA		28 Код страны назначения № UA	
29 Код страны происхождения № UA		30 Код страны назначения № UA	
31 Код страны происхождения № UA		32 Код страны назначения № UA	
33 Код страны происхождения № UA		34 Код страны назначения № UA	
35 Код страны происхождения № UA		36 Код страны назначения № UA	
37 Код страны происхождения № UA		38 Код страны назначения № UA	
39 Код страны происхождения № UA		40 Код страны назначения № UA	
41 Код страны происхождения № UA		42 Код страны назначения № UA	
43 Код страны происхождения № UA		44 Код страны назначения № UA	
45 Код страны происхождения № UA		46 Код страны назначения № UA	
47 Код страны происхождения № UA		48 Код страны назначения № UA	
49 Код страны происхождения № UA		50 Код страны назначения № UA	
51 Код страны происхождения № UA		52 Код страны назначения № UA	
53 Код страны происхождения № UA		54 Код страны назначения № UA	
55 Код страны происхождения № UA		56 Код страны назначения № UA	
57 Код страны происхождения № UA		58 Код страны назначения № UA	
59 Код страны происхождения № UA		60 Код страны назначения № UA	
61 Код страны происхождения № UA		62 Код страны назначения № UA	
63 Код страны происхождения № UA		64 Код страны назначения № UA	
65 Код страны происхождения № UA		66 Код страны назначения № UA	
67 Код страны происхождения № UA		68 Код страны назначения № UA	
69 Код страны происхождения № UA		70 Код страны назначения № UA	
71 Код страны происхождения № UA		72 Код страны назначения № UA	
73 Код страны происхождения № UA		74 Код страны назначения № UA	
75 Код страны происхождения № UA		76 Код страны назначения № UA	
77 Код страны происхождения № UA		78 Код страны назначения № UA	
79 Код страны происхождения № UA		80 Код страны назначения № UA	
81 Код страны происхождения № UA		82 Код страны назначения № UA	
83 Код страны происхождения № UA		84 Код страны назначения № UA	
85 Код страны происхождения № UA		86 Код страны назначения № UA	
87 Код страны происхождения № UA		88 Код страны назначения № UA	
89 Код страны происхождения № UA		90 Код страны назначения № UA	
91 Код страны происхождения № UA		92 Код страны назначения № UA	
93 Код страны происхождения № UA		94 Код страны назначения № UA	
95 Код страны происхождения № UA		96 Код страны назначения № UA	
97 Код страны происхождения № UA		98 Код страны назначения № UA	
99 Код страны происхождения № UA		100 Код страны назначения № UA	

Рис. 3.1. Приклад заповненої митної декларації за допомогою програми

Одним із основних процесів, які можна виконувати у даній програмі є створення митної декларації. У даній програмі є вже готовий шаблон декларацій, у який треба ввести усі необхідні дані. На рис. 3.1 наведено приклад заповненої митної декларації. Митна декларація є основним документом, за допомогою якого здійснюється декларування (заявлення) митному органу відомостей про товари, що є предметом зовнішньоекономічної угоди [29]. У ній зазначають митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, відомості про товари, умови і способи їх переміщення через митний кордон України відомості щодо нарахування митних платежів, необхідних для застосування цієї процедури [29].

На рис. 3.2 наведено першу частину заповнення митної декларації, тут зазначаються дані щодо відправника (графа 2) та отримувача (графа 8) товарів, особи, якає декларантом (графа 14) які переміщуються через митний кордон, умови поставки (графи 17,20) та дані щодо транспортного засобу, яким переміщуються товари (графи 18,21, 25 та 26).

УКРАЇНА (форма МД-2)				1. Д Е К Л А Р А Ц І Я		А. Митний орган відправл./експ./признач	
2. Відправник / експортер ФОП Нікітенко Роман Васильович 49040, м. Дніпро, Запорізьке шоссе, буд, 56, кв. 215 Україна		UA / 2784017874		ЕК 10 АА		100000000 / 2 / Дата заповнення : 08.02.2022	
Идент. № UA02784017874		3.Форми 1 2		4.Відв.спец		<input checked="" type="checkbox"/> Міжнародне перевезення <input checked="" type="checkbox"/> Перевезення митною тер. України	
8. Одержувач CSMO-2001 Kft 1181, Budapest, Zador u.16 Hungary		HU /		5.Товарів 2		6. Всього місць 200	
Идент. № 000/0000/000000		9. Особа, відп. за фінанс врегулювання ФОП Нікітенко Роман Васильович 49040, м. Дніпро, Запорізьке шоссе, буд, 56, кв. 215 Україна		7. Довідковий номер 2		Идент. № UA02784017874	
14. Декларант / Представник ХНЕУ		UA / 0002071211		10.Країна 1-го признач		11.Торгівельна країна	
Дозвіл № Идент. №		12. Відомості про варт.		13.ЕСП		15.Країна відправл./ експорту	
18. Идент.трансп. засобу відправ. RZF066/WDJ664		Додатково HU		19. Конт. 0		16.Країна походження	
21. Идент.трансп.засобу на корд. RZF066/WDJ664		Додатково HU		20. Умови поставки FCA UA Харків		17. Країна призначення HU Угорщина	
25.Вид трансп. на кордоні 30		26.Вид трансп. в країні 30		22. Валюта та сума за рахунком EUR 15000,00		23.Курс валюти 32,0724	
29. Митний орг. в'їзд/в'їзд UA305020		27. Місце за(роз)вантаження		24.Характ. угоди		28.Фінансові та банківські відомості ЄДРПОУ 14360570 Назва АТ КБ "ПРИВАТБАНК" банку МФО 351533	
30. Місцезнаходження товарів [BD]		Банківські відомості до графи 9		№ учасника			

Рис. 3.2. Дані першої частини митної декларації

Умови поставки, види транспорту, дані щодо декларанта програма

пропонує обрати автоматично із бази даних, яка в неї є. Пакет даної програми оновлюється щодня та повністю відповідає сучасному законодавству (рис. 3.3).

Курс EUR	32,0724	Розподіл	Валюта	Курс	Сума
Загальна вартість товарів в валюті рахунку		EUR		32,0724	15000
Додаткові витрати (згідно рахунку)					
- Транспортування					
- Надбавки / Страхування					
22. Валюта та загальна сума за рахунком					15000,00

Декларація митної вартості		12 Загальна митна вартість	
----------------------------	--	----------------------------	--

47(A). Нарахування митних зборів					
Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	Валюта	СП
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					

31. Вантажні місця та опис товару - кількість та розпізнавальні особл.		32. Товар №	33. Код товару	
1. Захисний головний убір бджоляра, фатин попереду, призначений для захисту голови і шиї бджоляра від укусів бджіл. Матеріал ситець. - 1000 шт. Торговельна марка: немає даних. Виробник: ФОП Нікітенко Р.В. Країна виробництва: UA		2 (2)	6506108000	0
Тип місця: Повне місце		34. Код країни походження	35. Вага брутто (кг)	<input type="checkbox"/>
Період перемищ. Вантажні місця та пакування Кількість товару		UA <input checked="" type="checkbox"/> підтвердж походження	2050	
100 Пакування *		36. Преференція	38. Вага нетто (кг)	<input checked="" type="checkbox"/>
		000	2000	
		37. П Р О Ц Е Д У Р А	39. Квота	
		10 00 ZZ 00		
40. Загальна декларація/ Попередній документ				
/ /				
Додатково <input type="checkbox"/>				
Кількість товару, од.виміру		Вага використ.товару		
		/		
Дата завершення митного режиму (термін зберігання)				
41. Додаткові одиниці виміру				43. Код

Рис. 3.3. Дані другої частини митної декларації

Друга частина митної декларації є дуже важливою, адже тут зазначаються основні відомості щодо товару, його кількість, вагу та кількість вантажних місць, які вони займають. Так у графі 31 ми бачимо детальний опис товару, який перевозиться. На кожен товар створюється окрема комірочка у цій графі, тобто у графі 32 ми обираємо скільки видів товарів ми перевозимо і зверху неї з'являються вкладення для заповнення інформації про кожен товар.

Графа 33 митної декларації містить у собі код товару згідно УКТ ЗЕД, програма «QD-professional» також містить у своєму інтерфейсі дану класифікацію, тому можна автоматично відкрити перелік кодів УКТ ЗЕД у цій програмі та він підтягнеться у декларацію.

Будь-які відомості у митній декларації повинні бути підтверджені тим чи іншим документом. На рис. 3.4 наведено приклад заповнення переліку документів за допомогою програми, програма автоматично пропонує обрати документ за його кодом. Наприклад «0271» - це номер, яким кодується пакувальний лист, а «0380» - код інвойсу.

код	номер документу	дата від	дата до
0271	1	21.01.2022	
0380	1	21.01.2022	
0730	102249	21.01.2022	
4104	110920/09	11.09.2020	
4207	162	29.09.2021	
9000	опис товару	25.11.2021	

42. Ціна товару (фактурна вартість) згідно рахунку
EUR
транспорт
страхування
вартість з урахуванням коригувань
EUR

45. Коригування
ДМВ
Додатково

46. Статистична вартість

Пакувальний лист (Packing list)

Рис. 3.4. Дані щодо заповнення документів у митній декларації

Ще одним зручним інструментом цієї програми є те, що за її допомогою можливо розрахувати митну вартість товарів. Так на рис. 3.5 наведено приклад розрахунку митних платежів за наведеними даними за допомогою програми.

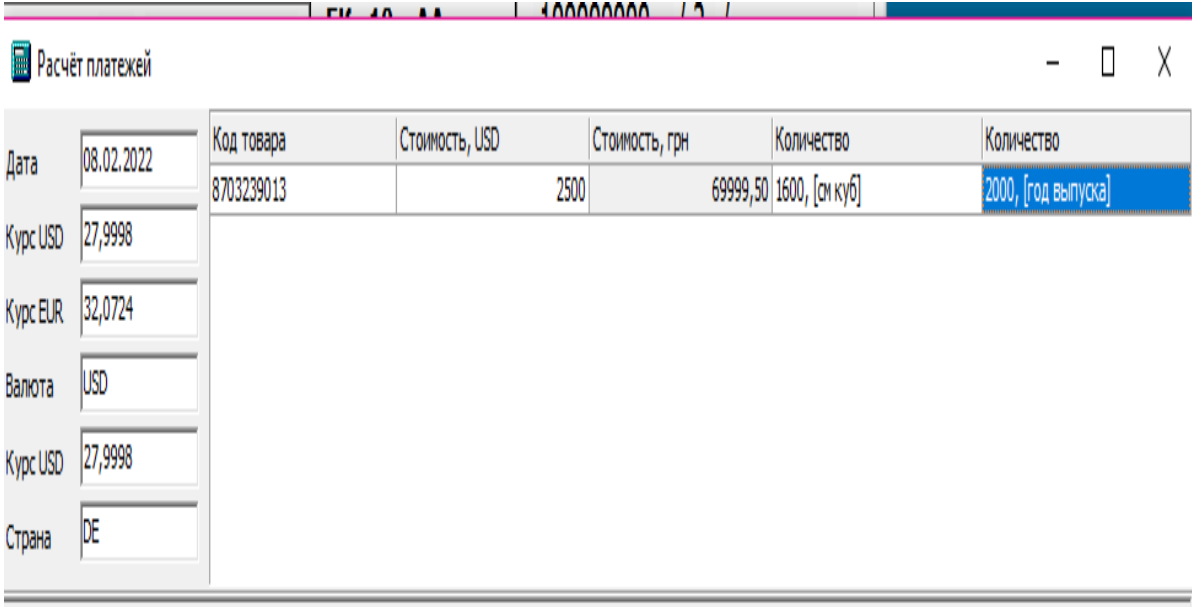
№	Товар	Код УКТ ЗЕД	ДСЕК	Фактурная стоимость, EUR	Таможенная стоимость, грн	мест	Вес	
							брутто	нетто
1		6203421100	0	10000,0000	320724,00	100	5050	5000
2		6506108000	0	5000,0000	160362,00	100	2050	2000
2	Сумма по товарам			15000,0000	481086,00	200	7100	7000
	По основной части			15000,0000	481086,00	200	7100	7000

Рис. 3.5. Приклад розрахунку митної вартості за допомогою програми

Зараз популярним явищем є імпорт автомобілів з-за кордону. Тут також присутня процедура розмитнення, яка має свої особливості. У програмі «QD-

Professional» також є функціонал для розрахунку вартості розмитнення автомобілів, тобто розрахунку суми платежів, які необхідно буде сплатити залежно від виду автомобілю. Самим важливим моментом під час розмитнення є визначення коду УКТ ЗЕД, адже саме від цього буде залежати сума платежів. Код УКТ ЗЕД визначається за типом автомобілів, тобто легкові або вантажні, за типом двигуна (бензин, дизель чи електронний двигун), за його об'ємом та за тим скільки автомобіль був у використанні. Також варто звернути увагу на країну виробництва авто.

На рис. 3.6 наведено заповнений калькулятор для розрахунку суми митних платежів.



Код товара	Стоимость, USD	Стоимость, грн	Количество	Количество
8703239013	2500	69999,50	1600, [см куб]	2000, [год выпуска]

Дата: 08.02.2022
 Курс USD: 27,9998
 Курс EUR: 32,0724
 Валюта: USD
 Курс USD: 27,9998
 Страна: DE

Рис. 3.6. Заповнені дані для розрахунку вартості розмитнення авто

На рис. 3.6 ми бачимо заповнені графи щодо курсів валют, вони у програмі оновлюються автоматично щодня, згідно з офіційним курсом. Також зазначений код товару, вартість у двох валютах, рік випуску та обсяг двигуна. Усі ці данні важливі для визначення суми платежів, які нараховуються безпосередньо на вартість авто. Далі програма автоматично визначає усі необхідні суми.

На рис. 3.7 наведено приклад кінцевої розрахованої суми митних платежів при розмитненні автомобіля. Так ми бачимо, що перш за все тут зазначено дані

згідно УКТ ЗЕД, тобто ми розмитнюємо легковий автомобіль, який призначений для перевезення людей із бензиновим двигуном і який був у використанні більше 5 років.

РАСЧЁТ ПЛАТЕЖЕЙ

Полное наименование товара
 Автомобили легковые и иные моторные транспортные средства, предназначенные преимущественно для перевезения людей (включая моторные транспортные средства товарной позиции 8702), исключая вантажнопассажирские автомобили-фургончики и гоночные автомобили:
 -иные транспортные средства только с поршневым двигателем внутреннего сгорания с искровым зажиганием и с возвратно-поступательным рухом поршня:
 -з рабочим объемом цилиндра двигателя понад 1 500 см³, але не більш як 3 000 см³:
 -що використовувалися:
 -з об'ємом циліндра двигуна понад 1 500 см³, але не більш як 2 200 см³:
 -понад 5 років

Параметры
 Курс USD 27,9998
 Курс EUR 32,0724
 Курс USD 27,9998
 Страна Германия

Код товара	Стоимость, USD	Стоимость, грн	Количество	Количество
8703229013		2500	69999.50 1600, [см куб]	2000, [год выпуска]

Платежи при импорте (льготные)

Вид	Основа	Ставка	Сумма, грн
Товар №1	[8703 23 90 13]		
Евросная пошлина	69999.50	3,6 %	2519,98
Акцизный сбор	1600 [см куб]	750 EUR	38496,88
НДС	111006,36	20 %	22201,27
Всего:			63208,13

Рис. 3.7. Розрахунок митних платежів під час розмитнення авто

Остання табличка на рис. 3.7 показує нам саме суми митних платежів, ми бачимо там розраховані суми щодо ПДВ, акцизного податку та мита, тобто основні 3 податки, які сплачуються під час ввезення іноземних товарів на територію нашої країни.

Ще однією перевагою цієї програми є те що, після заповнення митної декларації, внесення усіх необхідних даних її одразу можна відправляти на митницю у електронному вигляді, як вона є у цій програмі.

Розглянувши роботу програми «QD-Professional» можна зробити висновок, що дана програма є досить багатofункціональною та корисною під час здійснення митних операцій. Дана програма отже бути корисною, як для декларантів, брокерів, так і для посадових осіб працюючих на митниці. Під час

проходження практики, дана програма була досить корисною для розуміння процесів декларування товарів та роботи із митною документацією, що у подальшому буде корисним під час роботи за фахом.

Загалом інформаційні технології у митній справі є дуже важливими, особливо при здійсненні експортно-імпортних процедур, адже завдяки інформаційним технологіям швидкість та якість проходження митного контролю збільшується. Наприклад, коли певні митні процедури відбуваються за допомогою застосування комп'ютерної техніки, то зменшується вплив людини на їх здійснення, що у свою чергу зменшує ризики корупції на митниці.

Зараз загалом у нашій країні відбувається процеси перенесення важливих державних процесів у електронний простір, так само як і митницю. Створення “Електронної митниці” як багатофункціональної системи – значний внесок в ефективність діяльності митних органів України. Зараз на митниці функціонує електронний ресурс «Єдине вікно», яке є одним із прикладом реалізації створення електронної митниці. Основні положення щодо функціонування цього порталу зазначені у Митному кодексі України ст. 33(1) [21]. Різні види запровадження електронних систем у митній справі є в різних країнах і нам необхідно спираючись на міжнародний досвід вдосконалювати свої системи.

Отже, головним і актуальним залишається завдання вдосконалення діяльності митних органів у напрямку автоматизації процесів шляхом спрямування всіх зусиль на створення сприятливих умов для учасників зовнішньоекономічної діяльності, розвитку власної е-митниці та запозичення позитивного світового досвіду впровадження інформаційних технологій у митну справу. На думку автора, Україна має всі шанси та можливості вийти на високий рівень розвитку електронних систем у митній справі та покращити роботу митних органів за допомогою таких ресурсів.

3.2. Удосконалення митної політики за допомогою методів тарифного та нетарифного регулювання ЗЕД

Основні положення щодо регулювання зовнішньоекономічної діяльності закріплені у Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність», згідно статті 8 цього закону державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності має забезпечувати [11]:

захист економічних інтересів України та законних інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;

створення рівних можливостей для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності розвивати всі види підприємницької діяльності незалежно від форм власності та всі напрями використання доходів і здійснення інвестицій;

заохочення конкуренції та ліквідацію монополізму в сфері зовнішньоекономічної діяльності.

У свою чергу окремою частиною реалізації митної політики є забезпечення митної безпеки у різних областях життя країни:

у сфері державної безпеки – відпрацювання ефективної системи контролю за поставками продукції і технологій оборонного призначення і подвійного використання; участь у міжнародному співробітництві з метою боротьби з міжнародною злочинністю, тероризмом, нелегальною міграцією

у сфері безпеки державного кордону України – поглиблення транскордонного співробітництва з суміжними державами;

в економічній сфері – підвищення конкурентоспроможності національної економіки; забезпечення умов для сталого економічного зростання; посилення участі України у міжнародному поділі праці; захист внутрішнього ринку від недоброякісного імпорту – поставок продукції, яка може завдавати шкоди національним виробникам, здоров'ю людей та навколишньому природному середовищу; розвиток експортного потенціалу країни; поглиблення інтеграції у європейську і світову економічну систему та активізація участі в міжнародних економічних і фінансових організаціях;

в екологічній сфері – недопущення неконтрольованого ввезення в Україну екологічно небезпечних технологій, речовин і матеріалів, збудників хвороб,

небезпечних для людей, тварин, рослин, організмів тощо.

Одними із основних інструментів регулювання митної політики та зовнішньоекономічної діяльності є тарифні та нетарифні методи (рис. 3.8)

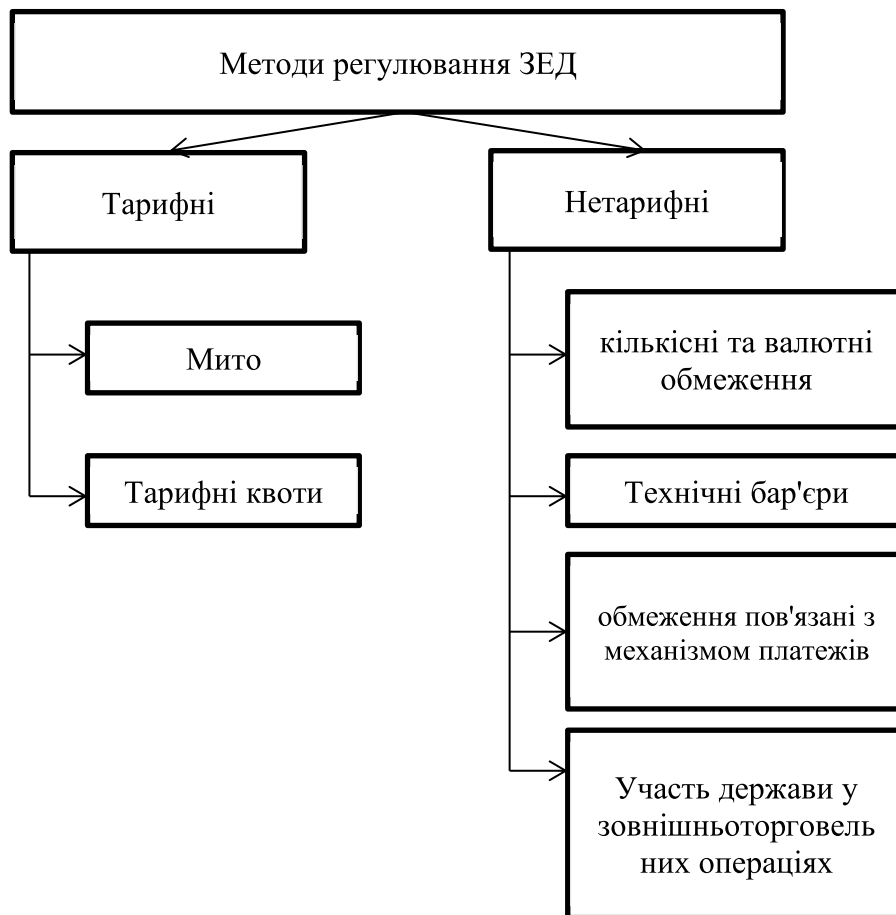


Рис. 3.8 Види тарифних та нетарифних методів регулювання ЗЕД

Мито та тарифні квоти, які є складовою тарифних методів регулювання ЗЕД, зараз є основним фактором створення некомфортних умов для експорту. Саме вилічна мита може стимулювати, або навпаки стримувати вихід на ринок різних товаровиробників. Тарифні квоти по своїй суті виконують завдання оптимізації застосування тарифних методів регулювання з точки зору провадження селективної торговельної політики в межах вимог дво- та багатосторонніх торговельних угод [39].

Щодо нетарифних методів регулювання, то до 2020 року положення щодо цих методів було регламентовано Податковим кодексом України [36]. Згідно

ПКУ до нетарифних методів належали [30]:

- ліцензування і квотування зовнішньоекономічних операцій;
- застосування спеціальних заходів щодо імпорту товарів в Україну;
- процедура реєстрації зовнішньоекономічних контрактів;
- процедура видачі ліцензій на право імпорту, експорту спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів;
- дозвільна система служби експортного контролю;
- сертифікація товарів, що ввозяться в Україну;
- дозвільна система органів державної влади, що здійснюють санітарно-епідеміологічний, ветеринарний, фітосанітарний, екологічний та інші види контролю;
- реєстрація лікарських засобів, виробів медичного призначення, імунобіологічних препаратів, харчових добавок;
- застосування державного пробірною контролю.

На сьогоднішній день відомості щодо нетарифних методів регулювання ЗЕД можна побачити лише у Митному Кодексі. У ст.4 п. 13 МКУ [21] зазначається, що заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності - не пов'язані із застосуванням мита до товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановлені відповідно до закону заборони та/або обмеження, спрямовані на захист внутрішнього ринку, громадського порядку та безпеки, суспільної моралі, на охорону здоров'я та життя людей і тварин, охорону навколишнього природного середовища, захист прав споживачів товарів, що ввозяться в Україну, а також на охорону національної культурної та історичної спадщини. Отже, можна сказати, що на сьогоднішній день немає чіткого переліку тих операцій, які відносяться до нетарифних методів регулювання. У табл. 3.1. наведено перелік основних операцій нетарифного регулювання, згідно законодавчих актів.

Таблиця 3.1

Методи нетарифного регулювання ЗЕД

Вид	Визначення
Ліцензування зовнішньоекономічних операцій	комплекс адміністративних дій органу виконавчої влади з питань економічної політики з надання дозволу на здійснення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності експорту (імпорту) товарів.
Квотування зовнішньоекономічних операцій	лімітування розміру імпорту (експорту) з допомогою квот
Сертифікація товарів, що ввозяться в Україну	процедура, за допомогою якої визнаний в установленому порядку уповноважений орган документально підтверджує відповідність продукції, систем управління якістю, систем управління навколишнім середовищем, систем управління охороною праці, персоналу, встановленим законодавством вимогам, що діють в Україні.
Застосування спеціальних заходів щодо імпорту товарів в Україну	з метою запровадження механізмів захисту інтересів національного товаровиробника регулюються засади і порядок порушення та проведення спеціальних розслідувань фактів зростання імпорту в Україну незалежно від країни походження та експорту товару, що заподіює значну шкоду або загрожує заподіянням значної шкоди національному товаровиробнику, за результатами яких можуть застосовуватися спеціальні заходи.
Технічні бар'єри	перешкоди для імпорту іноземних товарів, що виникають в зв'язку з їх невідповідністю до національних стандартів систем виміру та інспекції якості, вимог техніки безпеки, санітарно-ветеринарних норм, правил упаковки, маркерування та інших вимог.
Антидемпінгові заходи	специфічні заходи нетарифного регулювання являють собою судові та адміністративні тяжби, претензії, які пред'являють національні підприємці іноземним постачальникам, звинувачуючи їх у продажу товарів по занижених цінах, що може нанести шкоду місцевим виробникам.

Щодо ефективності застосування тарифних чи нетарифних методів регулювання ЗЕД, то це питання можна розглядати з різних боків. Оскільки Україна є країною яка на сьогоднішній день є орієнтованою на імпорт, тобто більшість продукції, сировини завозиться із різних країн, то тут доцільно розглядати тарифні методи регулювання. Тарифні методи базуються на застосуванні мита на різні види товарів, що ввозяться у країну. Ставки мита регламентуються у Митному Тарифі України [12]. Встановлюючи мито на певні види товарів держава по-перше отримує певну суму податкових надходжень, яка складає значну частину державного бюджету країни, по-друге таким чином

відбувається зменшення обсягів надходження певних видів товарів на національний ринок і дає змогу домінувати національним виробникам на внутрішньому ринку. Але тут також є певні нюанси, адже важливо також коригувати рівень ставок мита, аби іноземні виробники також мали змогу розвиватися в Україні. Тобто повинен бути баланс задля нормального стану національного ринку. Виходячи з цього можна сказати, що тарифні методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності, як одна із складових митної політики, перш за все виконують фіскальну функцію, а у меншому обсязі усі інші функції, що покладені на неї.

Зараз в Україні відбувається активний процес Євроінтеграції, тобто входження до складу ЄС, що тягне за собою введення безмитної зони між нашою країною та країнами Європи. І таким чином, фіскальна функція тарифних методів регулювання ЗЕД буде знижено, адже країни Європи, а особливо Польща, як було вище зазначено є найбільшими торговими партнерами України зараз. Але за рахунок скасування мита в Україні є можливість зайняти нові позиції на міжнародній арені, тобто більше товарів Україна зможе експортувати до ЄС, так само як і імпортувати до нашої країни.

Щодо нетарифних методів регулювання, то тут, на мою думку, основною функцією є захисна. Адже нетарифні методи регулювання є певним бар'єром для експорту чи імпорту певних видів товарів. Операції, які передбачають нетарифні методи регулювання по-перше захищають національний ринок від потрапляння неякісної продукції, по-друге від створення недобросовісної конкуренції з боку іноземних постачальників, по-третє стимулюють розвиток національних виробників.

Система нетарифного регулювання ЗЕД в Україні знаходиться у стадії розвитку. Її формування здійснюється під впливом численних чинників, які мають подвійний характер. Нетарифне регулювання в Україні характеризується відсутністю єдиного законодавчого акту. Крім того, одиничні події нетарифного регулювання знаходяться в нормативно-правових діях різної юридичної сили, що не завжди дає можливість учасникам ЗЕД правильно використати певні

норми. Заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності налічують сотні видів, але в Україні вони недостатньо систематизовано, а отже, раціональним буде оптимально врегулювати інструменти наявних у державі заходів нетарифного регулювання за допомогою їх формалізації в законодавчій площині країни та згідно міжнародно-правових норм [38].

Виходячи із вище наведених даних, можна зробити висновок, що зовнішньоекономічна діяльність і митна політика доповнюють один одного. Методи регулювання ЗЕД є одним із ефективних інструментів реалізації митної політики, адже саме через ці інструменти відбувається реалізація основних функцій, які покладено на митну політику. За допомогою відповідного використання цих інструментів, як держава, так і суб'єкти ЗЕД можуть отримувати переваги задля розвитку зовнішньоекономічних зав'язків, а саме розвивати міжнародну торгівлю.

Розглянувши загальні дані щодо тарифних та нетарифних методів регулювання ЗЕД, можна зробити висновок про доцільність застосування цих методів задля вдосконалення реалізації митної політики:

при правильній організації використання даних інструментів можна досягти високих результатів у виконанні функцій, які безпосередньо покладено на митну політику;

необхідно розробити законодавчий акт, який буде узгоджений як на національному, так і на міжнародному рівнях задля полегшення розуміння даних методів регулювання для суб'єктів міжнародних відносин, які безпосередньо здійснюють операції щодо ввезення та вивезення товарів;

нетарифні методи регулювання базуються перш за все на перевірці продукції її відповідності певним стандартам. Тут важливо приділити увагу зменшенню полегшенню процедур отримання певних дозвільних документів та зменшенню корупційних моментів під час отримання даних документів.

ВИСНОВКИ

Зовнішньоекономічна політика, зовнішньоторговельна політика та митна

політика, як видно виходячи із розглянутих даних мають досить тісний взаємозв'язок та є безпосередньо невід'ємними частинами економічної політики країни загалом. Реалізація міжнародної співпраці неможливе без будь-якого із цих компонентів. У ході дослідження було визначено сутність загального поняття «митна політика» та її основні функції (фіскальна, захисна та регулятивна). Митна політика, як багатогранний механізм реалізується через ряд інструментів, серед яких можна виділити митні режими, митні платежі, методи нетарифного регулювання, механізми співпраці із різними країнами світу.

На прикладі аналізу митних платежів, можна побачити на скільки митна політика реалізується через фіскальну функцію. Як було визначено до митних платежів належать мито, ПДВ та акцизний податок. Проаналізувавши дані державного бюджету України, можна зробити висновок, що митні платежі займають вагомому частину загальних Доходів бюджету. Звідси виходить, що перш за все митна політика в Україні реалізується саме через фіскальну функцію. Таке явище характерне для тих країн, які розвиваються (захисна та регулятивна функція відходить на другий план). Тобто, враховуючи ці дані, важливим етапом для нашої країни є вихід на більш високий рівень розвитку, що буде передумовою для переведення митної політики на більшу реалізацію саме захисної функції.

Захисна функція митної політики, як було визначено в ході дослідження реалізується перш за все за допомогою нетарифних методів регулювання ЗЕД. Саме за допомогою надання певних сертифікатів, дозвільних документів, ліцензування чи квотуванню операцій ЗЕД чи застосування антидемпінгових заходів відбувається захист внутрішнього ринку та національних товаровиробників. Даний інструмент є з одного боку досить корисним для національної економіки, але має також ряд нюансів. Перш за все в Україні немає певного законодавчого акту, який би чітко регламентував принципи застосування нетарифних заходів, що викликає ряд труднощів у суб'єктів ЗЕД.

Питання щодо невідповідності національного законодавства та недосконалості певних його аспектів проявляється також у питанні митних режимів. Тут ситуація дещо інша Митний Кодекс має певний порядок їх

застосування, але на сьогоднішній день для України є досить важливим питання Євроінтеграції. Тобто тут важливо приділити увагу саме законодавчій частині, а саме її узгодженню із міжнародними нормами та стандартами. Така ситуація характерна загалом для митної справи та зовнішньоекономічної діяльності.

У ході дослідження було проаналізовано структуру співробітництва України із країнами ЄС, як найбільшого торгового партнера України. Згідно із даних видно, що найбільші показники експортно-імпортних операцій в Україні із Польщею, Німеччиною та Італією. Найбільшим недоліком у торговельній співпраці на мою думку перш за все є те, що загалом Україна більше імпортує до себе, а ніж експортує на європейський ринок. При тому в експорті загалом переважають не готові певні товари, а продукція сільськогосподарської галузі та сировина, а не готові товари, які за своєю собівартістю були б дорожчими та вигіднішими. У цій ситуації акцент треба робити не на певні митні формальності, а на розвиток саме виробничих галузей у середині країни, залучати національні та іноземні інвестиції. Така схема на мою думку буде найбільш корисною для економіки України загалом, так і для митної політики, як окремої галузі, яка є невід'ємною частиною міжнародної торгівлі.

Отже, узагальнююче усі отримані результати, можна зробити висновок, що мета роботи була досягнута. Було досліджено сучасний стан митної політики України, визначено основні проблеми та можливі шляхи їх вирішення. Для вирішення існуючих проблем пов'язаних із переміщенням товарів через кордон необхідно приділити уваги узгодженню національної законодавчої бази до міжнародних стандартів, зробити акцент на розвиток національного виробництва для виходу на конкурентні позиції на міжнародному ринку та удосконалити існуючі інструменти регулювання операцій із переміщення товарів за допомогою тарифних та нетарифних методів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бережна К.В. Міжнародно-правове регулювання митних режимів та

проблемні аспекти міжнародного півробітництва України. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 1. С. 305–307. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lsej.org.ua/1_2021/77.pdf

2. Бережнюк І. Теоретичні основи та сутність митної справи // Вісник Академії митної служби України. – 2002. – № 3. – С. 3 – 13.

3. Бобровська Я. І. Аналіз митної політики України // Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція "Обліково-аналітичні й статистичні методи та моделі в оподаткуванні, бізнесі, економіці". м. Ірпінь, 2020 рік. 780 с. – С. 555-557.

4. Бобровська Я. І. Особливості реалізації митної політики України/ Бобровська Я.І. В.Ф. Тищенко // Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально орієнтованій системі управління підприємством : Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. Частина 1. м. Полтава, 31 березня 2021 року. Полтава, 2021. 573 с. - С. 289-291.

5. Бобровська Я. І. Аналіз справляння ПДВ при здійсненні імпорту товарів / Я. І. Бобровська, О. Є. Найденко // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції "Обліково-аналітичне забезпечення управління бізнес-процесами підприємства" 24-25 листопада 2021 р. - Херсон, - С. 204-206

6. Габричидзе Б.Н. Таможенное право: Учебник для вузов / Отв. редактор проф. Б.Н. Габричидзе. – М.: БЕК, 1995. – 480 с.

7. Гончаров П.К. Таможенная политика // Актуальные проблемы современной таможенной политики России: Материалы заседания “круглого стола” 14 декабря 1995 г. / Под научной ред. проф. Н.М. Блинова. – М.: РИО РТА, 1995. – С. 89 – 93.

8. Гребельник О.П. Основи митної справи: Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 600 с.

9. Гуцул І. А. Митна політика зарубіжних країн : навч. посіб. / І. А. Гуцул. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. – 198 с.

10. Економіка: від А до Я: Понятійно-термінол. слов. / О.В. Куроченко, М.А. Копнов, В.П. Сладкевич та ін. К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. 368 с.

11. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 р., № 959-ХІІ (редакція від 01.08.2021 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>

12. Закон України «Про митний тариф України» від 04.06.2020 р. № 674-ІХ (редакція від 01.07.2021 р.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-20#Text>

13. Кийда Л.І. Особливості реалізації державної митної політики в Україні / Л.І. Кийда, Н.І. Шевченко // Електронне наукове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток». № 4. 2020 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/4_2020/68.pdf

14. Ківалов С. В. Митна політика України: підручник / С.В. Ківалов, Б.А. Кормич. – Одеса: Юридична література, 2001. – 256 с.

15. Кінь І. Митні режими, їх характеристика та особливості застосування: курсова робота. Тернопіль, 2017. 29 с.

16. Козирін О. М. Митні режими: монографія: Статут, 2000. 239с.

17. Курасова Є. Теоретико-методологічні підходи до визначення поняття “митна політика” // Вісник Академії митної служби України.– 2003. – № 2. – С. 11 – 15.

18. Микуляк О.В. Впровадження інформаційних технологій у митну практику України. Електронний науковий журнал «Світ фінансів». 2019. №4. С. 53-66. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38145/1/%D0%9C%D0%B8%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8F%D0%BA.pdf>

19. Митна політика і митна справа: мультимедійний навчальний посібник «Митне право». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://arm.naiu.kiev.ua/books/mutne_pravo/parts/part2.html

20. Митне право: конспект лекцій. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pli.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82->

%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf

21. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс] / Редакція від 02.04.2020 р. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

22. Нападистий О. Митний режим в Україні та його види / Право України. - 2012. - №7.

23. Науково-практичний коментар до Митного кодексу України : у 3 т. / П. В. Пашко, В. Ю. Хомутиннік, Т. І. Єфименко та ін. – К. : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2012

24. Офіційний сайт Державної митної служби [Електронний ресурс]: – Режим доступу : <https://customs.gov.ua/>

25. Офіційний сайт Державної служби статистики – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

26. Офіційний сайт Міністерства економіки України [Електронний ресурс]: – Режим доступу : <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>

27. Офіційний сайт Міністерства фінансів України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.mof.gov.ua/uk>

28. Офіційний сайт розробника «QD-Professional» [Електронний ресурс]:- Режим доступу: <https://qdpro.com.ua/uk>

29. Офіційний сайт компанії «BrokStar Co» [Електронний ресурс]:- Режим доступу: <https://brokstar.com.ua/index1.html>

30. Податковий кодекс України: Закон України №2755-VI від 02.12.2010 р. [Електронний ресурс] // ВВР. – 2011. – №13-17. – ст.112 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/ed20201107#Text>

31. Приймаченко Д.В. Митна політика держави та її реалізація митними органами: Монографія. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2006. – 332 с.

32. Регалмент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 952/2013 від 9.10.2013 р. про встановлення Митного кодексу Союзу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_009-13#n62

33.Сабадаш Д.О. Митні режими, їх характеристика та особливості застосування: курсова робота. Тернопіль, 2016. 36 с.

34.Сандровський К.К. Митне право в Україні : навч. посіб. для студентів юрид. факультетів / Сандровський К. К.- Київ: Венури, 2000.

35.Тищенко В. Ф. Нетарифні методи регулювання ЗЕД у митній справі / В. Ф. Тищенко, О. Є. Найдено // Визначальні дослідження у сучасному світі економіки : зб. матеріалів наук.-практ. конф., 15 січня 2022 р. : тези допов. – Запоріжжя: ГО «СІЕУ», 2022. – С. 44 – 48.

36.Угода про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ № 4091-VI від 07.12.2011. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_456#Text

37.Шелест О.Л. Проблеми нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Електронний журнал Мукачевського державного університету. 2019. № 19. С. 92-96. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: http://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/15.pdf

38.Шиманська К.В. Методи регулювання міжнародної торгівлі та проблеми активізації зовнішньоторговельної діяльності. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/59.pdf>

39.Шульга М.Г. Митний режим як форма реалізації митної політики // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» No 4 (11) 2014.

40.Яковенко Р. В. Національна економіка : навч. посіб. / Роман Яковенко. – Кіровоград : „Пік”, 2009. – 548 с. : іл.

ДОДАТКИ

Публікації за темою дипломного дослідження

Бобровська Яна

Студентка спеціальності
фінанси, банківська справа та
страхування

*Харківський національний
економічний університет імені
Семена Кузнеця*

Науковий керівник:

Остапенко В.М., к.е.н.,
доцент кафедри митної справи та
оподаткування

АНАЛІЗ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Митна система є однією з головних складових зовнішньоекономічної діяльності будь-якої країни світу. Від належного контролю за організацією митної справи залежить ступінь наповнення держаного бюджету за рахунок митних платежів, а також добре організована робота митних органів забезпечує захист національного ринку від проникнення у його простір іноземних товарів, які можуть завдати шкоди українським товаровиробникам. Регулювання митної справи відбувається за допомогою організації митної політики.

Згідно Митного кодексу України, державна митна політика - це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки [1, ст. 5]. Можна виокремити деякі основні функції митної

політики: фінансова, регулятивна, захисна та інформаційно-статистична.

На мою думку, найбільш важливим є саме фінансова і захисна функція. Фінансова функція відповідає за наповнення бюджету, з рис.1 [2] видно, що обсяги ввізного мита на прикладі 2019 року складають 3,7% від усіх податкових надходжень. Це досить значна частка, адже окрім ввізного мита, до митних платежів також можна віднести ПДВ та акциз із ввезених на територію України товарів, які окремо у цьому малюнку не було віднесено до митних платежів, а також інші митні платежі, котрі стягуються за митне оформлення товарів та автотранспортних засобів.

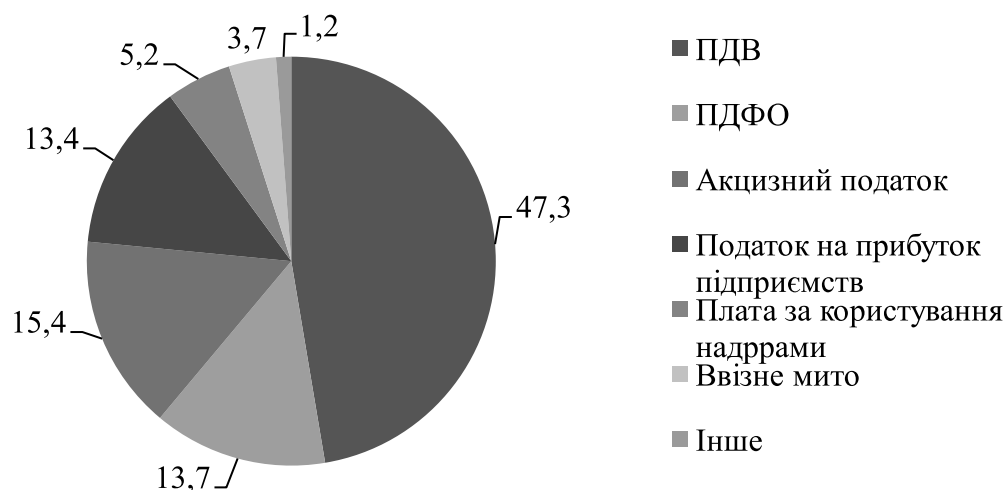


Рис. 1. Обсяги податкових надходжень до Державного бюджету України за 2019 рік, %

Ще одним фактором того, що фінансова функція займає важливе місце є те, що від її виконання залежить ефективність роботи митних органів загалом. На рис.2. наведено обсяги податкових і митних надходжень, як окремих категорій за 2015-2019 роки.

З рис. 2 [3] видно, що митні надходження, а саме мито, ПДВ, акцизний податок, про які вже раніше було сказано, займають вагому частку у загальних надходженнях. За аналізований період з 2015 по 2019 рік їх обсяги збільшилися

на 169,9 млрд. грн.

В структурі митних платежів, як і в структурі податкових, більшу частину займає ПДВ, його частка приблизно 70% від загальної суми. Друге місце серед митних платежів займає акцизний податок (серед податкових третє) – приблизно 13%, щодо обсягів ввізного мита, то він на третьому місці і займає майже 8% від загального обсягу.

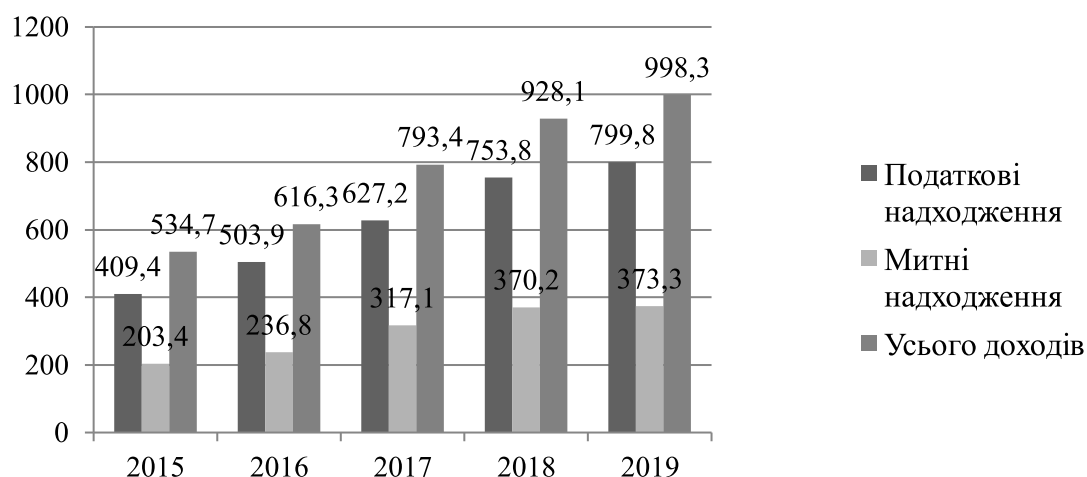


Рис. 2. Обсяги податкових і митних надходжень до Державного бюджету України у 2015-2019 роках, млрд. грн.

Щодо захисної функції митної політики, то вона полягає у здійсненні працівниками та посадовими особами митних органів функцій контролю за дотриманням встановлених правил переміщення через Державний кордон предметів, товарів, транспортних засобів та осіб [4, с. 2], а також за допомогою митних платежів створюється бар'єр для потрапляння іноземних товарів на національний ринок шляхом підвищення ставок ввізного мита. Але в українському законодавстві митні органи не визначаються як правоохоронні, хоча частково виконують їх функції [5, с. 7-8].

Загалом, якщо розглядати фіскальну функцію, то митні органи виконують у достатньому обсязі завдання, які на них покладені. Але у сучасних умовах на динаміку митних надходжень чинить негативний вплив політична ситуація в країні, яка викликана в наслідок бойових дій на сході та анексії АН Крим, а

також складна економічна ситуація пов'язана з пандемією COVID-19. На мою думку, для покращення сучасних умов функціонування митної системи України мину політику необхідно спрямувати:

– щодо фіскальної функції, то на проведення пост-митного аудиту, вдосконалення правових засад щодо митного контролю за сплатою податків, а також на розробку стратегії функціонування митної справи у період після закінчення пандемії

– щодо захисної функції, то необхідно приділити більше уваги на повноваження митних органів.

Як висновок, можна сказати, що митна політика є складовою усієї економічної сфери країни, вдосконалювати її необхідно не частинами, а приділивши увагу кожній функції, яка на неї покладена. Безумовно, ті функції, які були розглянуті у даній роботі є найголовнішими, але діяти окремо від інших вони не можуть. Органам державної влади необхідно приділити увагу вдосконаленню усіх складових митної політики нашої країни, адже цей вид діяльності має великий потенціал для загального стану економіки.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України від 12.03.2012 № 924-IX [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Державна казначейська служба України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua/ua>
4. Стеценко О. М. Основні аспекти розвитку митної політики України [Електронний ресурс]: Електронний журнал «Агросвіт»/ О. М. Стеценко. – 2012. - №20 – Режим доступу: http://www.agrosvit.info/pdf/20_2012/6.pdf
5. Пашко П. Реалізація функцій митної політики в Умовах глобалізації [Електронний ресурс]: Вісник КНТЕУ «Держава та Економіка»/ П. Пашко. – 2009. - №4. – Режим доступу: <http://visnik.knute.edu.ua/files/2009/04/2.pdf>

Я. І. Бобровська,

здобувач вищої освіти СВО бакалавр,
ОПП Фінанси банківська справа та страхування,
Науковий керівник – Тищенко В. Ф., д.е.н., доцент,
завідувачка кафедри митної справи,
Харківський національний економічний
університет ім. Семена Кузнеця

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Податки у багатьох країнах виступають основою формування державного бюджету, Україна не є виключенням. У нашій країні найбільша частка припадає саме на непрямі податки: ПДВ, акциз та мито. Станом на 30 листопада 2020 року сума ПДВ склала 381360 млн. грн., акцизного податку – 128513 млн. грн., ввізного мита – 28261 млн. грн. [1]. Отже, виходячи із наведених даних видно значимість цих податків саме для нашої країни. Обсяги надходження коштів від сплати мита, перш за все залежить від ефективності провадження митної політики у різних регіонах нашої країни, а також від спеціалізації певного регіону.

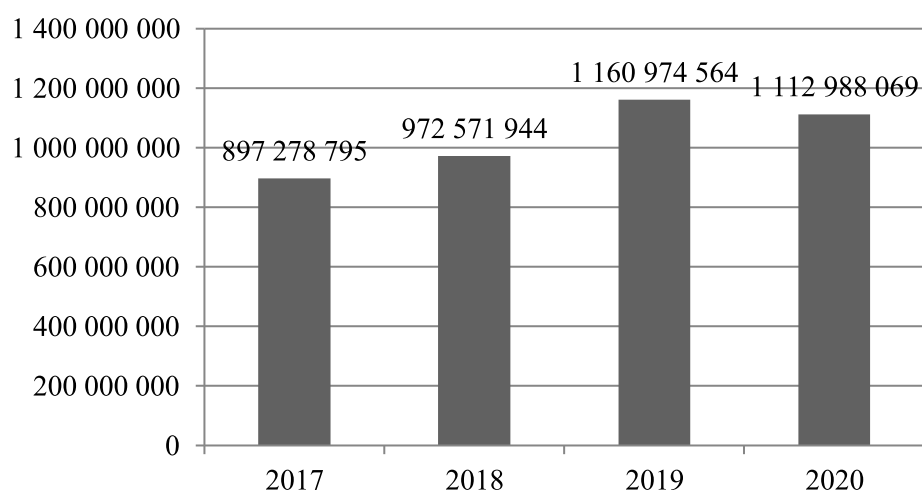


Рис. 1. Обсяги митних надходжень до Державного бюджету, дол. США

На рис. 1 наведені дані з Офіційного сайту Державної митної служби України [1], з яких ми можемо побачити динаміку надходжень обсягів мита. Вже з поданої інформації, можна зробити висновок, що митна напрямки митної політики України, в останні роки поступово рухається у позитивному напрямку. Тобто ми бачимо, що у період з 2017 по 2019 роки заходи, які застосовувались стосовно митних платежів стимулювали обсяги їх надходження. Такі показники обумовлені тим, що нині Україна рухається на шляху до Європейської інтеграції. Щорічно впроваджуються певні дії щодо встановлення вигідніших зовнішньоекономічних зв'язків, як з країнами Європейського союзу, так і з іншими країнами світу. Зовнішньоекономічна діяльність країн світу поділяється на два рівні митного регулювання:

Продовження Додатка А

міжнародний та національний, які визначають митну політику. Але повертаючись до рис. 1 ми можемо спостерігати негативний результат у 2020 році у порівнянні з 2019, причиною цього, на мою думку, стала низка факторів:

- пандемія COVID -19, яка набула масштабних обертів з весни 2020 року в Україні
- зміна голови митної служби та реорганізація Української митниці (на кожен регіон країни вплинуло по-різному)
- криза, яка стала наслідком пандемії

Провідне завдання митної політики – це забезпечити захист національної безпеки та національних інтересів України в економічній, політичній, екологічній, соціальній та в інших сферах [2]. Митна політика є складовою внутрішньої та зовнішньої політики держави. Пріоритетними напрямками митної політики у внутрішньополітичній сфері є [3, с. 34-36]:

- забезпечення додержання прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та громадян;
- забезпечення прозорості в діяльності органів митної служби;
- модернізація митних органів України;
- контроль ввезення в Україну екологічно небезпечних речовин, матеріалів, товарів, протидія митним правопорушенням, захист національного товаровиробника.

Щодо першого пункту, який було наведено, то виникають сумніви щодо його належного виконання у нашій країні. Адже неодноразово можна спостерігати спірні конфліктні ситуації під час митного оформлення товарів, які дискредитують нашу країну на міжнародній арені. До таких прикладів можна віднести те, що іноді митні органи змінюють код товару, щоб збільшити митні платежі, або ситуації, коли обирається метод визначення вартості (коли співробітник митного органу цілеспрямовано обирає той, який менш вигідний для громадянина). Але час йде, поступово зі зміною влади, також і методи реалізації митної політики реформуються та покращуються. Одним з проявів, модернізації та прозорості діяльності митних органів, є запровадження системи «Єдиного вікна» [4] на Українській митниці. З 01.08.2016 р. у пунктах пропуску та місцях митного оформлення товарів в Україні запрацювала дана автоматизована електронна система, через яку здійснюються всі види контролю та проводиться обмін інформацією про товари, що переміщуються через кордон України між різними службами контролю та митницями. На мою думку, таке нововведення є великим досягненням української митниці, адже завдяки цьому швидкість роботи митниць збільшилась.

В Україні, на жаль, обсяги імпорتنих операцій переважають над обсягами експортних. Згідно з даними Державної Служби Статистики України [1], з 2019 рік імпорт склав 60800173 тис. дол. США, а експорт – 50054606 тис. дол. США. Тобто у пропорції 55% на 45% переважають імпорتنі операції. Це свідчить про те, що національний товаровиробник є недостатньо конкурентоспроможним в

порівнянні з іноземними.

Для покращення такої ситуації застосовуються тарифні та нетарифні заходи регулювання. Тобто проявом тарифного регулювання є збільшення або зменшення ставок мита на певні категорії товарів. Як приклад можна привести Закон 2020 року «Про внесення змін до розділу XI Митного тарифу України щодо уніфікації ставок ввізного мита на товари легкої промисловості» [5], за допомогою якого ставки мита підвищуються або встановлюються пільгові для певних видів товарів легкої промисловості. Одна з ключових цілей цього нововведення сприяти розвитку в країні виробництв з поглибленою переробкою сировини та нарощення потужності текстильної галузі [5].

Нетарифні методи регулювання проявляються у наданні певних квот, ліцензій, тощо на певні види продукції, що стримує потрапляння на вітчизняний ринок надвеликого обсягу продукції, яка б могла зашкодити національним інтересам.

Як висновок можна сказати, що митна політика представляє певний комплекс заходів, які спрямовані на забезпечення захисту національних інтересів та національної безпеки України. Головним завданням митної політики є забезпечення захисту національної безпеки та національних інтересів України в усіх сферах життя. Реалізація митної політики у нашій країні хоч і має ряд недоліків, але поступовими кроками проводяться заходи для її вдосконалення та оптимізації. На мою думку, на даному етапі реалізації митної політики в Україні, необхідно перш за все приділити увагу кадровій структурі, яка несе відповідальність за виконання та дотримання усіх прав громадян та суб'єктів господарювання, а також необхідно приділити увагу досвіду країн світу, які мають злагоджену систему реалізації митної справи.

Список використаних джерел:

6. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Ківалов С. В. Митна політика та національна безпека. Митна справа. – 2001. №4. С. 3-15.
8. Козинець К. М., Манза М. М. Митна політика України та її напрямки. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих учених «Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України (управлінські, фінансово-економічні, правові, інформаційно-технічні, гуманітарні аспекти)». Дніпро, 2017. С 34-36. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua>
9. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
10. Кабмін схвалив внесення змін до Митного тарифу для сприяння розвитку легкої промисловості України. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/kabmin-shvaliv-vnesennya-zmin-do-mitnogo-tarifu-dlya-spriyannya-rozvitku-legkoyi-promislovosti-ukrayini>

Бобровська Я.І.*Науковий керівник – Найденко О.Є., к.е.н., доцент*

Харківський національний економічний

університет ім. С. Кузнеця,

м. Харків

АНАЛІЗ СПРАЛЯННЯ ПДВ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ІМПОРТУ ТОВАРІВ

Зараз України швидкими темпами інтегрується в світову економіку, але наше економічне середовище стає більш вразливим перед глобальними проблемами і загрозами. Однією із проблем сучасності для вітчизняної економіки є пандемія COVID-19, яка впливає не лише на динаміку ВВП, а й на його структуру. Структура ВВП зазнала змін, спричинених зниженням купівельної спроможності, переорієнтацією попиту та закриттям кордонів. Останнє відобразилося на обсягах зовнішньо-торговельних операцій, що складають близько 50% ВВП України, з яких найбільша частка припадає на імпорتنі [1].

Податки, які сплачують фізичні та юридичні особи є потужним важелем економічної політики країни, вони виконують функції по регулюванню економічних процесів, забезпеченню соціальних гарантій людей. Держава використовує податки як інструмент регулювання обсягу та структури імпорتنих операцій враховуючи інтересів національних виробників і споживачів товарів [2]. Більша частина податкових надходжень формується саме з непрямих податків, одним із яких є податок на додану вартість, тому метою цієї статті є дослідження цього виду податку, а саме його ролі в обсягах митних платежів, адже імпорتنі операції є одним із джерел стягнення ПДВ.

Податок на додану вартість - це непрямий податок, який входить в ціну товарів та сплачується покупцем, але його облік та перерахування до державного бюджету здійснює продавець (податковий агент) [3]. Основні засади регулювання питань щодо справляння митних платежів, а саме ПДВ зазначені у Податковому кодексі.

У митній справі ПДВ нараховується на ціну товару, до якої додані сума мита та акцизного податку. Основними функціями Податку на додану вартість є фіскальна та захисна. Імпорт товарів підлягає обкладанню ПДВ за ставками: 20% та 7%. Крім того, у деяких випадках імпорт товарів звільняється від обкладання ПДВ відповідно до ст. 197 та підрозділу 2 розділу XX ПК. При імпорті товарів сума податку сплачується до державного бюджету до/або на день подання митної декларації [4]. У нашій державі ПДВ є один із основних джерел поповнення державного бюджету. У 2020 році обсяги надходжень ПДВ становили 47% від загального обсягу доходів бюджету України. Надходження

цього виду податку можуть бути, як із товарів вироблених на території України, так і з тих, що були ввезені, тобто із імпорتنих товарів.

Оскільки зовнішньо-торгівельні операції мають велике значення для економіки, то проаналізуємо обсяги надходжень ПДВ із імпорتنих операцій за 2017 – 2020 роки (табл. 1).

Табл. 1

Аналіз надходжень ПДВ

Рік	Показник (млн.грн.)		Питома вага, %
	ПДВ імпорт	ПДВ загальний	
2016	181 453,30	235 506,00	77,05
2017	250 530	313 980,6	79,79
2018	295 377,30	374508,2	78,87
2019	289 760,40	378690,2	76,52
2020	274 113,50	400600,1	68,43

Джерело формування [5].

Із даних табл. 1 ми бачимо, що обсяги ПДВ з імпорتنих товарів становить в середньому 75%, тобто можна зробити висновок, що у нашій країні імпортні товари домінують над товарами національного товаровиробника. Це свідчить про суттєву залежність від імпорту як економіки країни загалом, так і доходів бюджету зокрема. Водночас 75% українського експорту має низьку додану вартість та є сировинним.

Далі розглянемо динаміку щодо зміни обсягів надходжень за аналізований період на рис.1.

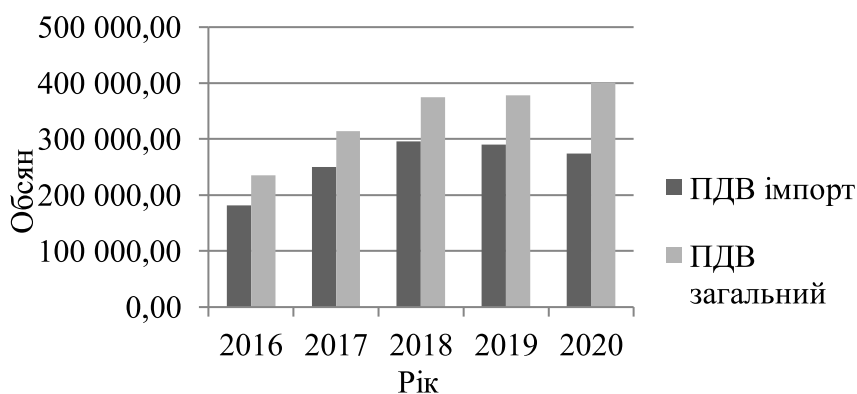


Рисунок 1. Обсяги надходження ПДВ

Згідно даних рис.1 можна побачити, що загальні обсяги ПДВ мають нерівномірну динаміку. Обсяги у 2020 році порівняно з 2017 збільшились майже на 50%. Щодо частки ПДВ, яка сплачується із імпорتنих товарів, то ми бачимо, що до 2019 року даний показник щороку зростав, і складав майже 80% від загального обсягу ПДВ, але у 2019 році ситуація змінилась. Обсяги ПДВ із імпорту почали знижуватись. Таку динаміку можна пов'язати із пандемією Covid-19, яка охопила світ та дуже вплинула на зовнішньоекономічну діяльність країн світу, як вже було зазначено.

Продовження Додатка А

Також з рис.1 ми можемо побачити, що порівняно із усіма попередніми роками, у 2020 році загальні обсяги ПДВ збільшуються, а частка ПДВ із імпорتنих товарів зменшується, це може бути свідченням розвитку деяких видів продукції в країні, що дозволяє зменшити обсяг іноземних товарів. Але таку динаміку можна пов'язати і з негативним чинником. На надходження ПДВ від імпорту товарів також значний вплив має недостатня дієвість боротьби з контрабандою товарів, через що українська економіка втрачає мільярди гривень щороку.

Окрім фіскальної функції податку на додану вартість, велике значення має захисна функція. На імпортні операції, як вже було вище наведено встановлюється ставки двох значень, та якщо порівнювати із експортними операціями, то там встановлюється нульова ставка, згідно ПКУ [4]. Тобто, захисна функція цього виду податку проявляється у тому, що вона перешкоджає потраплянню на національний ринок досить великої кількості іноземних товарів чи сировини, ти самим захищаючи національного виробника. І навпаки стимулює розвитку національних виробників експортувати товари власного виробництва.

Узагальнюючи розглянуту інформацію, можна зробити висновок, що ПДВ є важливою складовою усієї економіки у нашій країні, адже його загальні обсяги складають майже половину усіх доходів. Та частина податку, яка стягується під час імпорту товарів має велике значення для розвитку національної економіки. Тому для України є важливим питанням подолання бар'єрів, які складаються зараз через пандемію у світі та вдосконалення зовнішньоекономічних зав'язків із іншими країнами далі. На мою думку у подальшому нашій країні необхідно переглянути ставки ПДВ на імпорту продукцію і запровадити різні види ставок в залежності від наповнення товаром внутрішнього ринку та потреби в цьому товарів для національних виробників та споживачів.

Список використаних джерел

1. Хомутенко А. В., Хомутенко В. П., Драченко В. Інформаційно-аналітичний огляд податкових надходжень з імпорتنих операцій. Галицький економічний вісник. 2020. № 5. С 120-130.
 2. Хомутенко В. П., Хомутенко А. В. Фіскальна ефективність податку на прибуток підприємств в Україні. Економіка та держава. 2017. № 2. С. 61–65.
- Закінчення Додатка А
3. Податок на додану вартість. Дебет-Кредит. [сайт]. URL: https://services.dtkr.ua/catalogues/tax_rates/33
 4. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
 5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>

Демонстраційний матеріал до дипломної роботи

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА
КУЗНЕЦЯ
ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ І ОБЛІКУ
КАФЕДРА МИТНОЇ СПРАВИ

Демонстраційний матеріал
до дипломної роботи

БАКАЛАВР
(освітній ступінь)

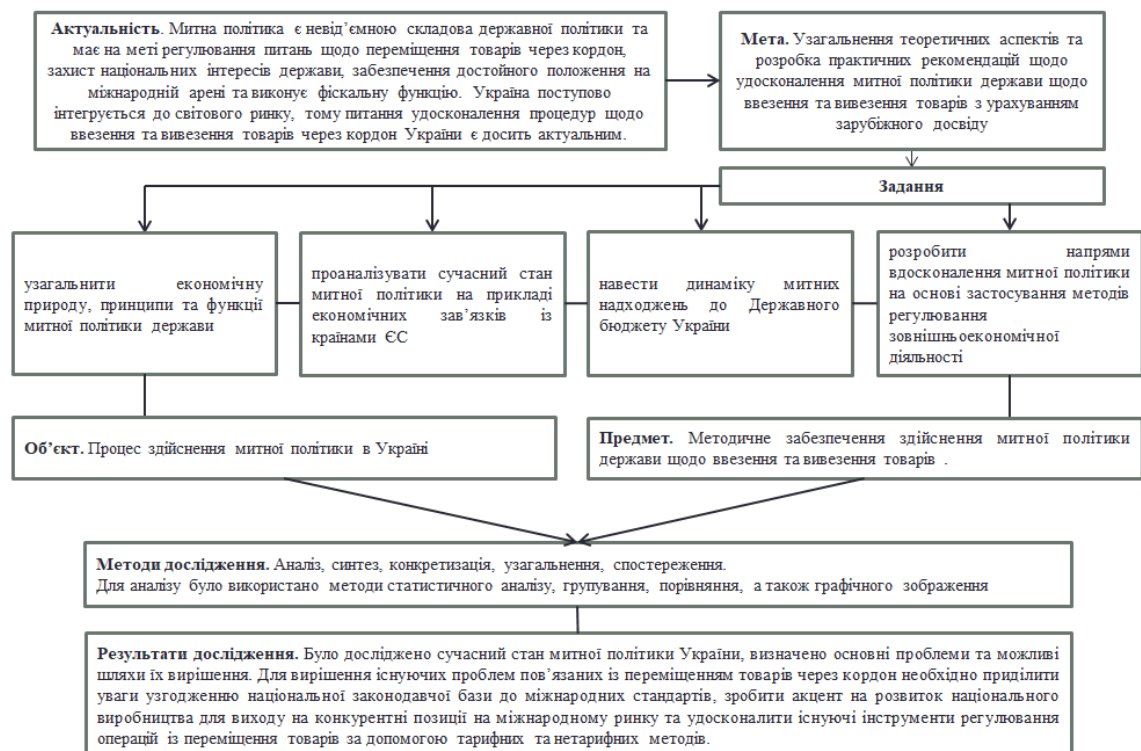
на тему: «Удосконалення напрямів митної політики держави щодо ввезення та вивезення товарів»

Виконала: студентка 4 року навчання,
групи 6.02.072.090.18.1,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Бобровська Я. І.

Керівник: д.е.н., доцент Найденко О.Є.

Рецензент: ФОП Островський Денис Миколайович

СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ДОСЛІДЖЕННЯ



1.1. Митна політика, як складова економічної політики

Таблиця 1. Визначення поняття «митна політика»

Автор	Визначення
К.К. Сандровський [13]	Система заходів що регулюють ввезення, вивезення, транзит, переміщення через кордон даної країни товарів та інших предметів їх митне оподаткування оформлення та контроль
С. Ківалов, Б. Кормич [6]	певний комплекс заходів спрямованих на забезпечення ефективного функціонування митних кордонів і захисту національних інтересів а також національної безпеки держави зовнішньоекономічній сфері
Митний кодекс України [9]	система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки
О.М. Коцирін [7]	цлеспрямована діяльність держави щодо регулювання зовнішньоторгового обміну через установлення відповідного митного режиму переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон
С.В. Ківалов і Б.А. Кормич [6]	складова внутрішньої і зовнішньої політики, яка визначає зміст діяльності держави та її компетентних органів у сфері регулювання зовнішньоекономічних відносин та організації митної системи і має на меті захист національних інтересів, національної безпеки й економічного суверенітету держави
І.Г. Березнюк [1]	система поглядів, ідей та переконань, що формує основні правові та економіко-організаційні принципи митної справи
Митний кодекс ЄС [4]	Складає внутрішньої і зовнішньої політики держави, що здійснюються в рамках відповідних закріплених законом інституцій, цілями якої є забезпечення найефективнішого використання інструментів митного контролю та регулювання товарообміну на митній території, участі в реалізації торгово-політичних завдань щодо захисту внутрішнього ринку, стимулювання розвитку національної економіки
Б.М. Габричидзе [4]	Система політико-правових, економічних, організаційних та інших широкомасштабних заходів у сфері митної справи, направлених на реалізацію та захист внутрішньо- і зовнішньоекономічних інтересів з метою динамічного зйнення політичних та соціально-економічних перетворень в умовах формування ринкових відносин
С. Курасова [8]	діяльність політичних інститутів суспільства щодо виявлення, угодження і координації політичних, економічних, правоохоронних, соціальних та інших інтересів за допомогою митної справи
О.П. Гребельник [3]	комплексна система заходів, спрямованих на забезпечення економічного суверенітету країни, охорону державних кордонів, реалізацію зовнішньоекономічної стратегії через сферу митних відносин
Д.В. Приймаченко [12]	політико-правова категорія, яка формалізується в конкретних правових нормах і реалізується в процесі діяльності органів державної влади та інших суб'єктів.

Митна політика є багатограним інструментом регулювання політики країн загалом та має вплив на багато сфер людського життя, тому важливим моментом для країни є правильна організація та контроль діяльності усі суб'єктів митної справи, вдосконалення законодавства щодо питань цієї сфери

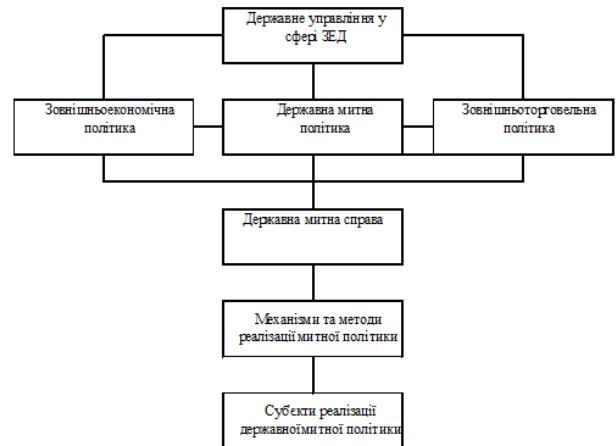


Рис. 1.1. Роль митної політики у системі державного управління ЗЕД

1.2. Митні режими, як складова митної політики

Митний режим - це комплекс взаємопов'язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і обумовлюють їх використання після митного оформлення.

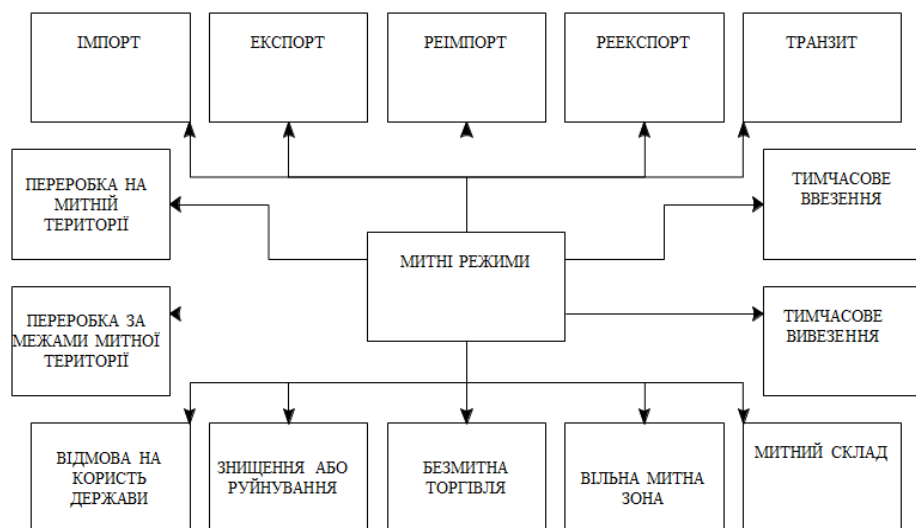


Рис. 1.2. Митні режими

2.1. Аналіз стану надходжень митних платежів до Державного бюджету України

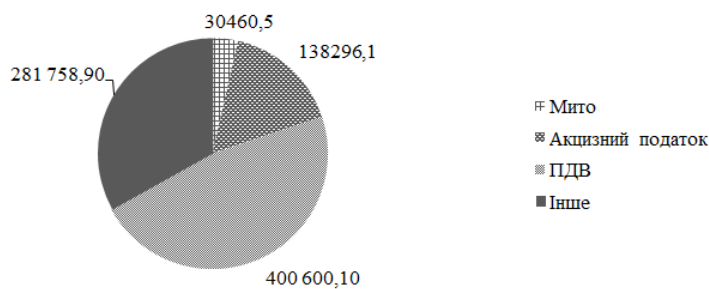


Рис. 2.3. Структура податкових надходжень за 2020 рік, млн. грн.

ПДВ, мито та акцизний податок є непрямими податками, тобто вони встановлюються у вигляді надбавок до ціни товару чи послуги і оплачуються покупцями, а не виробниками товарів.



Рис. 2.4. Надходження ПДВ та акцизного податку до Державного бюджету, млн. грн.

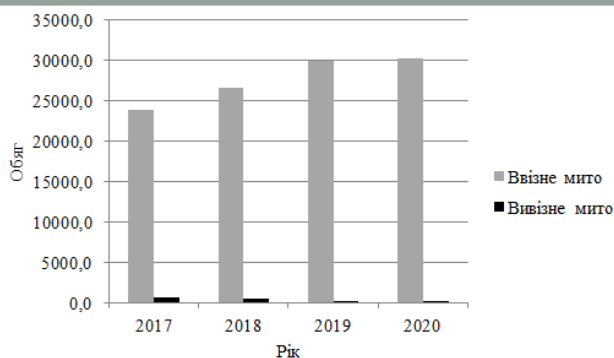


Рис. 2.5. Обсяги надходження мита до Державного бюджету, млн. грн.

На рис. 2.5 видно, що обсяги ввізного мита за аналізований період мають тенденцію до збільшення, а обсяги вивізного мита навпаки до зменшення.

Із даних рис. 2.5 можна зробити висновок про важливість мита загалом для економіки країни, адже воно перш за все виконує дві свої основні функції: фіскальну (поповнення державного бюджету) та захисну (захист національного ринку).

Таблиця 2.2 Динаміка показників зовнішньої торгівлі України за 2017-2021 роки

Роки	Експорт		Імпорт		Сальдо Обсяг, дол.
	Обсяг, дол.	у % до попереднього	Обсяг, дол.	у % до попереднього	
2017	43345650204,39	-	49544 772997,65	-	-6199122793,26
2018	47431828576,15	109,43	56880 973 536,93	114,80	-9449144960,78
2019	50178320340,79	105,79	60388383664,07	106,16	-10210063323,28
2020	49324665204,94	98,30	54041314934,52	89,48	-4716649729,58
2021	68237710221,85	138,34	73313465956,64	135,66	-5075755 734,79

2.2. Оцінка торгівельної структури України із країнами ЄС

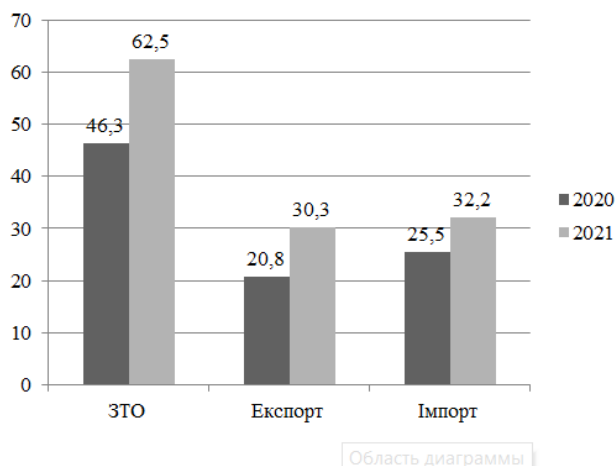


Рис. 2.8. Основні показники торгівлі України з ЄС, мрд. дол.

На рис. 2.8 наведено основні показники торгівлі України із країнами Європейського Союзу. Загальна картина змін з 2020 по 2021 рік є позитивною, тобто видно, що за усіма показниками було збільшення у цей період. За показником зовнішньоторгівленого обігу спостерігається збільшення на 34,9% (у попередньому році зменшення на 9%), експорт – збільшення на 45,9% (у попередньому році зменшення на 9,4%), імпорт – збільшення на 26% (у попередньому році зменшення на 8,7%). Тобто ці дані підтверджують той факт, що Україна поступово покращує свої позиції на світовому ринку.

На сьогоднішній день до складу Європейського Союзу входять 27 країн Європи з якими Україна веде співробітництво у різних обсягах.

На сьогоднішній день до складу Європейського Союзу входять 27 країн Європи, з якими Україна веде співробітництво у різних обсягах.

Пропентний розподіл груп товарів, що експортуються до ЄС, представлено у табл. 2.3. У першу п'ятірку експорту товарів з України в ЄС за обсягом входять: Продукти рослинного походження (14,3%), недорогоцінні метали та вироби з них (23,72%), машини (11,9%), мінеральні продукти (14,5%), жири та олії рослинного та тваринного походження (8,82%). Щодо імпорту товарів, то ми бачимо, що країна завозить найбільше із країн ЄС мінеральні продукти (11,2%), хімічну продукцію (18,2%), машини та обладнання (20,3%) та транспортні засоби (12,16%).

Таблиця 2.3. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами з країнами ЄС у 2021 році

Код і назва товарів згідно з УКТ ЗЕД	Експорт/Exports		Імпорт/Imports	
	тис. дол. США/thsdUSD	% до суми	тис. дол. США/thsdUSD	% до суми
1	2	3	4	5
Усього	26794664,7		28946051,76	
у тому числі				
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	395972,6	1,48	751908,9	2,60
II. Продукти рослинного походження	3835672,1	14,32	658381,1	2,27
III. Жири та олії тваринного або рослинного походження	2362502,6	8,82	88610,9	0,31
IV. Готові харчові продукти	1080218,6	4,03	2262795,7	7,82
V. Мінеральні продукти	3893305,4	14,53	3240528,8	11,20
VI. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	931190,6	3,48	5298111,3	18,30
VII. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	421736,8	1,57	2215425,2	7,65
VIII. Шкури необроблені, шкіра вигинена	150189,6	0,56	144653,6	0,50
IX. Деревина і вироби з деревини	1437208,0	5,36	215112,8	0,74
X. Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	189526,5	0,71	811399,4	2,80
XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	674319,4	2,52	710825,6	2,46
XII. Взуття, головні убори, парасольки	158028,9	0,59	60328,4	0,21
XIII. Вироби з каменю, гіпсу, цементу	327752,1	1,22	372376,1	1,29
XIV. Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напідорогоцінне каміння	37411,9	0,14	63081,1	0,22
XV. Недорогоцінні метали та вироби з них	6355550,9	23,72	1518031,8	5,24
XVI. Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	3191268,5	11,91	5880964,2	20,32
XVII. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плаваючі засоби	255922,5	0,96	3520041,9	12,16
XVIII. Прилади та апарати оптичні, фотографічні	46375,8	0,17	560637,2	1,94
XX. Різні промислові товари	1040727,8	3,88	455265,9	1,57
XXI. 97 Твори мистецтва	751,6	0,00	5345,6	0,02

3.1. Застосування інформаційних технологій під час здійснення митних операцій

Однією із програм, які активно зараз застосовують у митній справі – це програма «QD-professional», яка розроблена науково-технічною фірмою «ІНТЕС». «QD-professional» – це інформаційно-аналітична програма автоматизованого заповнення вантажних митних декларацій

Одним із основних прогесів, які можна виконувати у даній програмі є створення митної декларації. У даній програмі є вже готовий шаблон декларацій, у який треба ввести усі необхідні дані

Рис. 3.1. Приклад заповненої митної декларації за допомогою програми

3.2. Удосконалення митної політики за допомогою методів тарифного та нетарифного регулювання ЗЕД

Окремою частиною реалізації митної політики є забезпечення митної безпеки у різних областях життя країни: у сфері державної безпеки – відпрацювання ефективної системи контролю за поставками продукції і технологій оборонного призначення; участь у міжнародному співробітництві з метою боротьби з міжнародною злочинністю, тероризмом, нелегальною міграцією у сфері безпеки державного кордону України – поглиблення транскордонного співробітництва з суміжними державами; в економічній сфері – підвищення конкурентоспроможності національної економіки; захист внутрішнього ринку від недоброякісного імпорту – поставок продукції, яка може завдавати шкоди національним виробникам, здоров'ю людей та навколишньому природному середовищу; розвиток експортного потенціалу країни; поглиблення інтеграції у європейську і світову економічну систему; в екологічній сфері – недопущення неконтрольованого ввезення в Україну екологічно небезпечних технологій, речовин і матеріалів, збудників хвороб, небезпечних для людей, тварин, рослин, організмів тощо.

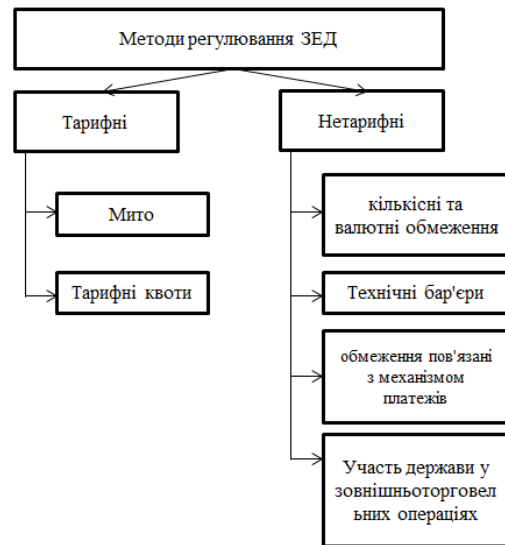


Рис. 3.8 Види тарифних та нетарифних методів регулювання ЗЕД

Висновки

На прикладі аналізу митних платежів, можна побачити наскільки митна політика реалізовується через фіскальну функцію. Як було визначено до митних платежів належать мито, ПДВ та акцизний податок. Проаналізувавши дані державного бюджету України, можна зробити висновок, що митні платежі займають вагомую частину загальних Доходів бюджету. Звідси виходить, що перш за все митна політика в Україні реалізовується саме через фіскальну функцію. Таке явище характерне для тих країн, які розвиваються (захисна та регулятивна функція відходить на другий план).

За допомогою надання певних сертифікатів, дозвільних документів, ліцензування чи квотування операцій ЗЕД чи застосування антидемпінгових заходів відбувається захист внутрішнього ринку та національних товаровиробників. Даний інструмент є з одного боку досить корисним для національної економіки, але має також ряд нюансів. Перш за все в Україні немає певного законодавчого акту, який би чітко регламентував принципи застосування нетарифних заходів, що викликає ряд труднощів у суб'єктів ЗЕД.

У ході дослідження було проаналізовано структуру співробітництва України із країнами ЄС, як найбільшого торгового партнера України. Згідно із даних видно, що найбільші показники експортно-імпортних операцій в Україні із Польшею, Німеччиною та Італією. Найбільшим недоліком у торговельній співпраці на мою думку перш за все є те, що загалом Україна більше імпортує до себе, а ніж експортує на європейський ринок. У цій ситуації акцент треба робити не на певні митні формальності, а на розвиток саме виробничих галузей у середині країни, залучаючи національні та іноземні інвестиції.

У ході дослідження було опубліковано три наукові праці:

1. Бобровська Я. І. Аналіз митної політики України // Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція "Обліково-аналітичні й статистичні методи та моделі в оподаткуванні, бізнесі, економіці"
2. Бобровська Я. І. Особливості реалізації митної політики України // Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально орієнтованій системі управління підприємством : IV Всеукраїнська науково-практична конференція
3. Бобровська Я. І. Аналіз справляння ПДВ при здійсненні імпорту товарів // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції "Обліково-аналітичне забезпечення управління бізнес-процесами підприємства"